

Izhaja, izzemski podeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopolni se po pošiljki uredu. Poštne stroške plačajo naročniki. Izdajatelj in odgovorni urednik: Anton Gerbec. — Lastnik: Edinost. Tisk tiskarne Edinost. Naročniki: za mesec L. 7 —, 3 mesece L. 21 —, 6 mesecev L. 32 —, v celotno leto L. 60 —. Za inozemstvo mesečno 4 lire več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 cent. osmrtnice zahvale, posilnice in vabila po L. —, oglasi denarnih zavodov po L. 2 —. Mail oglasi po 20 cent. beseda, najmanj po L. 2. — Oglasi, naročniki in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Za Mussolinijem „Dante Alighieri“

Na podlagi poročila, ki ga je razposlala poluradna agencija Stefani o zborovanju društva „Dante Alighieri“ v Vidmu, smo napisali mi pripombo, da je bilo na dnevnem redu par točk, ki nam niso nesimpatične, ker se zdijo res pripravne, da pospešijo zblizanje med obema plemenoma. To je tudi naš cilj, po katerem stremimo z vso iskrenostjo.

Obsežno poročilo, ki so ga priobčili italijanski listi o rečenem zborovanju, pa nam je že manj simpatično. Za uradno Italijo je izpregovorila neuradna. Priznati pa moramo, da nam je poročilo to poslednje vendar simpatičnejše vsled dejstva, da je — odkritosrnejše. Že naslov „Za edinstveno narodno akcijo v Julijski Krajini“ nam ovaža cilj, ki so ga imeli pred očmi zborovalci v Vidmu. Razprave so bile intonirane na Mussolinijevo parolo: asimilacija! To je suho dejstvo, ki ga ne morejo prikriti nobene sladke fraze o „zblizanju“ med obema plemenoma v Julijski Krajini! Senator Morpurgo je govoril o akciji, ki naj s kulturo, dobrohotnim podpiranjem mladine, prijateljsko priganjo in skupnimi gospodarskimi stremiljenji deluje za čvrsto označenega cilja.

O prijateljski propagandi in o dobrohotnosti je govoril gospod senator. Prazne fraze, ker so v kričeem nasprotju z vsem praktičnim postopanjem z našim ljudstvom v Julijski Krajini. Mari so: zapiranje naših šol; preganjanje naših ljudi brez vsake stvarne opravičenosti — glej veleizjavo ko afero v Postojni! —; zadržanje in nasilno prisvajanje naših kulturnih naprav — dogodek s knjižnico v Nabrečini —; izganjanje našega jezika iz sodnih dvoran in s tem odrejanje najelementarnejše človeške pravice našemu človeku do pravne varnosti, ki je atribut in podlaga vsake pravne države; izganjanje našega jezika celo iz cerkve — pa kaj bi dalje naštevati, ko gledamo dogodka dan na dan z lastnimi očmi:

ali kaže vse to za „prijateljsko priganjo“ in dobrohotnost v svrhu zblizanja obeh plemen? Poročila v italijanskih listih nam govorijo odkrito, da gre za enostransko narodno akcijo! In tega pojma si ne more nikdo tolmачiti drugače, nego da gre v resnici le za akcijo, ki naj z mamljivimi vabami levi naše ljudstvo v mreže, pasti in zanke. Z eno suho besedo: ne gre za akcijo, ki bi stremela po zblizanju obeh plemen, marveč po narodnem podjarmljenju enega plemena!

Mi sami smo — v svoji dobrodušnosti in iskreni želji po zadovoljivi uredbi razmerja med obema plemenoma — v večerajnji noči na podlagi poročila agencije Stefani izjavili, da se nečemo prenatagiti s svojo sodbo, ker v Vidmu niso še določili programa. Toda po besedah na zborovanju, kakor jih čitamo v italijanskih listih, se ne smemo udejati nobenim iluzijam, najmanj pa domnevi, da program njihove akcije ne bi bil bistveno že določen. Je že določen in njihov odbor se bo imel posvetovati le o sredstvih in načinih za čim uspešnejše in hitreje praktično izvajanje tega programa.

Italija

Seja fašistovskih političnih komisarjev

RIM, 31. Včeraj ob 17. uri se je vršila v uradu ministrskega predsednika v palači Viminale seja fašistovskih političnih komisarjev pod predsedstvom on. Mussolinija. Poleg fašistovskih komisarjev Baronecino, Bolzon, Bresciani, Farinacci, Guerres, Lanfani, Magrini, Pisenti, Ricci, Starace, Feruzzi, Zimolo so bili prisotni tudi on. Finzi, gen. De Bono, comm. Bianchi, Rossi in generalni tajnik fašistovske stranke Sansanelli. On. Mussolini se je izrazil pohvalno o zadržanju fašistov, ki so o priliki najmanjšega odloka preprečili spore med gospodarji in najemniki. Nato so komisarji poročali o delu in razvoju fašizma v posameznih pokrajinah. Za pokrajino Furlanijo je poročal avv. Pisenti. Izjavil je, da je bilo za nacionalne svrhe absolutno potrebno ustanoviti eno samo pokrajino kakor je to storiła fašistovska vlada. Poročal je tudi, da velik del duhovščine to in onstran stare meje priznava obnovitveno delo fašistovske države, da pa je treba vendar skrbeti za izčiščenje gotovega dela duhovščine, ki je v nekatere kraje še okružena z avstrijskim zmozom. Pisenti je tudi omenil, da je treba obnoviti oglejski patriarhat sedaj, ko je Furlanija zadobila svojo zgodovinsko krajevno enotnost. Zanimivo je, kar je Pisenti poročal o slovenskem fašizmu, namreč da so se Slovenci vpisali v fašije ter s tem izrazili svoje soglasje s fašistovsko vlado. Ta pojav bo preprečil ustanovitev slovenskega bloka na vzhodni meji Italije. Dve legiji bosta postavljene v Furlanijo, soška in filimentska, obe trdni in disciplinirani. Sledila so poročila iz drugih krajev. Predsednik je izrazil svoje zadoščenje nad dejstvom, da se je ta organ fašizma izkazal kot potreben in koristen.

Razmerje med fašisti in nacionalisti — Napram združenju obeh strank?

RIM, 31. V palači Marignoli se je sestala komisija, imenovana od predsednika vlade, da prouči razmerje, ki ima v bodoče vladati med fašizmom in nacionalizmom.

Da so gospodje na zborovanju v Vidmu izrekli besedo sodbe in obsodbe o dosedanjem postopanju z našim ljudstvom, da so izjavili: to je bilo in ne bo več! — potem bi se še mogli oklepali dobre vere, ali vsaj žarka nade, da so dnevi trpljenja za naše ljudstvo pri kraju. Toda take pomirljive besede, ki bi napovedovale, da se hočejo gospodje drugače orienrirati napram našemu ljudstvu, nismo čuli na zborovanju v Vidmu. Čuli smo le lepe fraze, ki pa ne morejo prikriti nepelega namena, ki ga označa za nas usodna beseda: raznarodovanje! Po Mussolinijevi besedi: „asimilacija“ so tudi v Vidmu razvili zaustavo raznarodovanja našega ljudstva!

To je odkrito povedal videmski asessor Marcovig, ko je govoril o trajni akciji. Prva bi bila na šolskem polju, ki naj bi jo izvajalo društvo „Lega Nazionale“, druga kulturna, ki pripada društvu „Dante Alighieri“, tretja politično-gospodarska!

Že z imenom Lega Nazionale je označen program, ki ga je to društvo zasledovalo v vsej svoji minulosti. Po naših slovenskih krajih hočejo nasilno ustanovljati „italijanske šole in siliti vanje naše otroke zlepa ali zgrda, ali pa vsiljevati v naše šole najprej dvojezičnost, čemur naj bi sledilo postopno raznarodovanje naše šole. „Kulturno delovanje“ bi se seveda vršilo po nabrežinskem zgledu: prisvajati si bodo hoteli kulturne naprave, ki si jih je ustanovilo naše ljudstvo samo, in jih odtegniti njihovu pravemu, res kulturnemu namenu! Z besedo politično-gospodarska akcija pa je tudi povedano, da bi vsa njihova „gospodarska akcija“ ne služila gospodarskemu krepitju našega ljudstva, marveč političnim ciljem — raznarodovanju! Za sklado leče, to je dvomljive gospodarske koristi, naj bi se naše ljudstvo izneverilo svoji narodnosti, odrelo svojem jeziku, žrtvovalo svojo kulturo — torej vse svoje najvišje duševne dobrine! To je program, ki ga je označil gospod dr. Marcovig! S tem pa nam je tudi pokazal pot, po kateri moramo hoditi: proti vsem poizkusom za naše raznarodovanje moramo postaviti svoje intenzivno delo na kulturnem, gospodarskem in socialnem polju. Pripravljeni moramo biti sicer na to, da bodo z vsemi sredstvi skušali ovratiti tudi to naše delo. Toda zgodovina nas uči, da dušo ljudstva, ki je v njem nečimarna volja za življenje, ne morejo ubiti niti nasilja. Po bitki na Beli gori je narod češki skozi stoletja moral živeti v položaju popolne brezpravnosti — bil je duševno suženj na svoji lastni zemlji. Tudi njega je tiščala silna železna habsburgovska pest, ki ga pa vendarle ni mogla ubiti. S svojo jekleno voljo in s svojim delom se je povzdignil zopet in stoji danes v vrsti najkulturnejših in najnaprednejših narodov Evrope.

Mussolini nam je napovedal asimilacijo in sedaj mu je sledilo zborovanje v Vidmu z napovedjo akcije za praktično izvajanje njegove besede. Napovedan nam je boj! Na nas je, da bomo s trdno voljo in smotrenim delom ustvarjali obrambna sredstva, s katerimi bomo rešili svoje narodno življenje.

zmom. Prisotni so bili vsi člani komisije in sicer: Mussolini, Federzoni, Gurati, Corradini, Sansanelli, Dudan, Feruzzi, Rossi, Maraviglia in Ricci. Razpravljane se je vršilo v zelo prisrčni obliki. Predno preide k dnevnemu redu je izdala komisija enoglasno izjavo, da se nacionalizem priznava kot predhodnik fašizma, nacionalizem pa priznava v fašizmu največjo silo nacionalizma v povojni dobi, da je bil oktobrski prevrat neposredno fašistovski in da vlada mora biti v bistvu fašistovska, čeravno na nacionalni podlagi. Sprito teh ugovorjenj potrjuje člani komisije, da morajo biti odnosi med fašizmom in nacionalizmom odnosi absolutnega in bratskega sodelovanja. Komisija priznava možnost in korist združenja obeh strank ter sklone, da se ustanovi esrednji odbor, sestojec iz šestih fašistov in treh nacionalistov pod predsedstvom on. Mussolinija, kateri ima nalogo, da zagotovi enotno in skladno delo obeh nacionalnih sil.

Občni zbor italijanske ljudske stranke

RIM, 31. Politični tajnik italijanske ljudske stranke je razposlal senatorjem, poslancem in članom širšega odbora okoliščino, s katero se sklicuje občni zbor omenjene stranke. Letošnji občni zbor bo četrti po vrsti in se bo vršil v Turinu od 4. do 7. marca. Na dnevnem redu zborovanja bo: poročilo političnega tajnika o vlogi in delovanju stranke v l. 1922., vprašanje preuredbe ustave (prof. Boggi), vprašanje državnih financ in državnega proračuna (prof. Gilardoni) in zaključki posebnih odsekov o preuredbi strokovne šole, o zakonodaji o dobrodelnosti, o smernicah zunanje politike, o političnem in parlamentarnem položaju in o volilni taktiki.

Medicinec se zastrupil pri seciranju in umrl

NEAPOLJ, 31. Pred nekoliko dnevi se je študent medicine na tukajšnjem vseučilišču Alfredo Minarelli urezal pri seciranju (rezanju mrliča) v levo reko, ne da bi bil poskrbel za takojšnje razkuženje rane. Ta nemarnost je postala za djaka

usodna, kajti okužil se je z mrljskim strupom in je bil v dveh dneh že mrtev. Pogreb nesrečnega se je vršil predvčeršnjim ob udeležbi celokupnega profesorjskega zbora, velikega števila študentov in občinstva.

General Bongiovanni — novi guverner Cirenaike

BENGASI, 31. Davi je prispel sem novimenovan guverner za Cirenaike general Bongiovanni. Sprejela so ga oblastva, mnogo občinstva in vojaštvo garnizije.

Silen požar na centralnem kolodvoru v Milanu. — Ogromna škoda.

MILAN, 31. Sinoči okoli 23. ure je začelo goreti poslopje tukajšnjega centralnega kolodvora. Ves osrednji del poslopja se je zrušil. Kljub temu, da je požarna bramba, železnica in veliko število občinstva bilo takoj na licu mesta, ki so napeli vse moči, da bi omejili ogenj, je bil vendar prostorni paviljon postaje popolnoma uničen, kakor tudi urad za izdajo vozniških listov, kioski prodaje tobaka, časopisov in menajbnica. Krila in stran poslopja proti notranji postaji so ostala nedotaknjena. Nesrečo je povzročil zastoj električnega toka. Na pogorišče je prišla preiskovalna komisija, da ugotovi eventualne krivice. Škoda je ogromna.

Jugoslavija

Italija in Jugoslavija

BELGRAD, 30. Na včerajšnji seji ministrskega sveta je poročal minister zunanjih poslov dr. Ninčić o odnosih napram Italiji. Po informacijah, ki jih je prejel minister zunanjih del od uradnih in poluradnih krogov, vlada prepričanje, da se ratifikacija rapalskega sporazuma izvrši na eni izmed prvih sej italijanskega parlamenta.

Mala entente zahteva kontrolo na Madžarskem in v Bolgariji

BELGRAD, 31. „Tribuna“ poroča, da nameravajo vlade Male entente zahtevati skupno od zaveznikov, da se mednarodna kontrola v Bolgariji in Madžarski poveri Mali ententi. Države Male entente so to zahtevale na predlog francoske vlade.

Povratek kraljice Marije

BELGRAD, 31. Sinoči ob 19. je dospela z dvornim vlakom iz Bukarešte kraljica Marija v spremstvu prve dvorne dame gospe Gjurgjerske. Na kolodvoru so jo sprejeli kralj, minister prometa, maršal dvora, general Žečević in več višjih častnikov.

Spomenik osvobodilne bitke na Kumanovem

BELGRAD, 31. Predsedstvo ministrskega sveta objavlja, da je ob priliki oktobrskih proslav 10-letnice osvobodilne bitke pri Kumanovem ministrski svet sklenil postaviti na Kumanovem umetniško izdelan spomenik padlim junakom v znak priznanja in zahvalnosti za njih junake čine. Spomenik ima biti umetniško remek-delo, dostojno velikih junakov čimnov padlih junakov. Obenem je vlada določila znesek 300.000 dinarjev za zbiranje zgodovinskega gradiva o razvoju kumanovske bitke in za njeno popularizacijo med narodom. Vlada je sklenila dalje, da prevzame vso inicijativo glede postavitve spomenika v svoje roke in da je vsaka privatna inicijativa izključena.

Sanitarna konvencija z Bolgarsko

BELGRAD, 31. Med Jugoslavijo in Bolgarsko se v najkrajšem času zaključi sanitarna konvencija. Ministrstvo za narodno zdravje je že imenovalo svoje delegate.

Neprestani bolgarski vpadi

BELGRAD, 31. Dasi so storjeni vsi koraki proti bolgarskim četaškim napadom, ne preide niti dan, da ne bi prekoračile meje bolgarske čete vojvode Vrla. Večja orožniška patrulja je naletela na komitaše pri samostanu sv. Pantelija ter jih preganala.

Vpoklic vojaških novincev

BELGRAD, 31. Ministrstvo vojne in mornarice je izdalo oficijelno komunike o vpoklicu vojaških novincev oziroma rekrutov, ki so bili potrjeni lanske leto. Komunike z vso odločnostjo naglašajo, da gre pri tem vpoklicu za one vojaške novince, ki bi morali nastopiti kadroško službo že v novembru lanskega leta. Vpoklic pa je bil odločen radi zimskega časa in pa iz razlogov varčevanja. Ministrstvo vojne in mornarice je glasom komunikeja odredilo vpoklicanje novincev po skupinah od konca februarja (24. februarja) do konca maja, da se tako promet ne obremenjuje in da na železnica izvoz in trgovski promet ne zastane radi vojaških transportov. Vpoklic pa je se moral tudi izvršiti, da se izogne neprimlikam, da bi ne bila letos dva letnika novincev na enkrat vpoklicana.

Na merodajnem mestu tudi odločno dementirajo vse vesti inozemskega tiska o mobilizaciji jugoslovenske vojske. To mobilizacijo ravno spravlja inozemski tisk v zvezo s policijanjem vojaških novincev.

Za novince, ki bodo potrjeni pri letošnjih spomladanskih nabirih, je določen vpoklic na jesen v mesecu novembru.

Konferenca demokratske stranke

BELGRAD, 31. Včeraj dopoldne in popoldne se je vršila konferenca članov glavne odbora demokratske stranke. Prisotni so bili dr. Lukinić, Timotijević, dr. Ribar, Marković in Agatonović. Razpravljalo se je o neskladnih, ki so se pojavila

v nižjem okrožju zaradi kandidatur. Sklenjeno je bilo, da odpotuje v Niš g. Velislav Vulović, kot pooblaščenec glavnega odbora, da izgladi spor. Nadalje je bilo sklenjeno, da se družini pokojnega poslanca Konstantinovića pošlje namesto venca na grob 3000 Din v gotovini, ker se družina nahaja v težkem gmotnem stanju.

Ustanovitev Protičeve stranke

BELGRAD, 31. Danes se vrši v hotelu Slavija kongres Protičevcev, na katerem se ustanovi neodvisna radikalna stranka. Na kongresu se določijo tudi kandidati za vsa volilna okrožja. Nosilci list bodo najodličnejši Protičevi pristaši.

„Politika“ javlja iz Novega Sada, da se je tu konstituirala okrožna organizacija nezavisnih radikalcev. Za predsednika je bil izvoljen Jovan Letić, ekonom iz Novega Sada. Na tej prvi seji je odbor imenoval za nosilca liste Stojana Protića.

Nosilec liste nezavisne radikalne stranke v Belgradu je Stojan Protić.

Proglas Maglajlićev skupine

SARAJEVO, 31. Danes objavlja glasilo Maglajlićev skupine „Irsag“ proglas na volilce. V tem proglasu napada Maglajlić Spahovce, češ da sejejo neslogo v stranki in da pripravljajo akcijo s hrvatskimi federalisti. Kar se tiče ustave, pravi proglas, da je ustava dovršeno dejstvo, ter da za gotov čas ni podana možnost za revizijo, kateri pa Maglajlićev pristaši v principu niso protivni. Proglas pojasnjuje nato svoje stališče napram kmetom, malim obrtnikom in trgovcem. Skupina je določila za nosilce kandidatskih list v šestih bosanskih volilnih okrožjih nastopne osebe: za Mostar dr. Karahmedmedovića, za Tuzlo Imovića, za Travnik ministra Omerovića, za Banjaluko Čorića, za Bihac Maglajlića, za Sarajevo Korkuta.

Stališče Slovakov

BELGRAD, 31. „Novi list“ poroča iz Novega Sada: Slovaki v Banatu in Bački se še niso odločili, s katero stranko bodo sodelovali pri volitvah. O tem bo definitivno sklepala pokrajinska skupščina Slovakov, ki se bo vršila dne 2. februarja v Novem Sadu.

Izvoz koruze

BELGRAD, 31. Fin. ekon. komitet je odobril izvoz 3000 vagonov koruze proti carini 400 Din. V finančnem ministrtvu so napravili kratak račun, da bo to neslo državi za 900 milijonov Din tujih deviz, s čimer se bo valuta korenito popravila. Povrh se dobi 120 milijonov D'n carine. Odobren je izvoz 10.000 q tobaka, ki prinese državi zopet za 100 milijonov Din tujih valut.

Atentat na kulturni spomenik na Trsatu

SUŠAK, 30. Sušaški „Primorski Novi List“ javlja, da je bil izvršen v noči od 22. na 23. t. m. atentat na kulturni spomenik na trsatem gradu. Tam sta se namreč nahajala dva stolpa, eden granitni, drugi marmorni. Prvi, takozvani „stolp zmage“, je bil postavljen od grofa Nugent v proslavo Napoleonove zmage pri Marengo, drugi pa z bronastim zmajem in grbom grofovske družine Nugent-Westmeath, je bil zgrajen od Ferukovna. Prvi spomenik je izginil s Trsata takoj po zasedbi Trsata po Italiji, drugi spomenik pa je bil te dni vržen od neznanih zločincev čez gradsko zidovje na Luizinsko cesto in se je razbil na drobne kosce.

Čehoslovaška

Neutrlna Čehoslovaška. — Ekspozé ministra Beneša.

PRAGA, 31. V parlamentarni komisiji za zunanje stvari je minister Beneš natanko poročal o mednarodnem položaju. Pojasnil je vzroke, ki so dovedli do sedanjega položaja v ruhrski kotlini in razvoj vprašanja odškodnin. Nemčija se je kljub znižanju skupnega zneska odškodnin, ki ga ji je dovolila Francija po prizadevanju Anglije, Amerike in nevturalnih držav in kljub temu, da je soppodpisala londonski načrt, hotela izneveriti svojim obljubam, ker bi morala postaviti proračun na povsem drugačnjo podlago in ne poplavljeni države z novimi izdajami papirnatega denarja. Ko ni Nemčija pokazala nikakega resnega namena, da bi po svojih močeh hotela izpolniti minimum francoskih zahtev, je prišlo do Morganove akcije, kateri je sledila finančna kontrola v Nemčiji in pogajanja o odškodninah z Društvom narodov, ki naj bi spravila francoske stališče v sklad z anglijskim. Do kompromisa pa ni moglo priti radi preazličnih naziranj obeh velikih držav, kar je tudi povzročilo polom pariške konference. Onim, ki bi bili za prizanesljivejšo postopanje napram Nemčiji, naj bo rečeno, da ni imela še Nemčija do sedaj volje, da bi izpolnila svoje obveze, niti je ima danes. Kar se Ogrske tiče, je izjavil minister, da sicer rad verjame v miroljubno politiko madžarske vlade, ki pa nima toliko moči, da bi udušila javne in tajne organizacije v državi, ki rovarijo proti sosednjim narodom. Na vsak način bo čehoslovaška vlada zasledovala do skrajnih možnosti ono miroljubno politiko, ki bo dovedla obe državi do prepotrebne mirnega sožitja.

Ravnatoko se Čehoslovaška na splošno drži v svoji zunanji politiki smernic, ki so ji bile zahtevane v splošnih pogodbah in kakor se je obvezala s posebnimi dogovori z Jugoslavijo in Rumunsko. Oglabiti se oboroženih sporov je danes najboljša politika za evropske države in oni, ki se nezdovoljni povojnega političnega položaja udajajo upom, da pride kmalu do drugega svetovnega požara, se zelo motijo v svojih računih. Beneš je na koncu odločno zavrnil izmišljene vesti o mobilizaciji Čehoslovaške.

Papirnati denar v prometu na Čehoslovaškem.

PRAGA, 31. Po zadnjem poročilu bančnega urada je bilo 23. januarja v Čehoslovaški 8.820 milijonov čeških kron papirnatega denarja v prometu. Rezerva zlata je znašala v omenjenem času 821 milijonov, inozemske devize pa 367 milijonov kron. Skupne rezerve so se torej zvišale za 155 milijonov, medtem ko se je odtegnilo iz prometa 319 milijonov kron v papirju.

Sedmi mednarodni kongres športnikov skija v Pragi.

PRAGA, 31. Prve dni februarja se bo vršil v Pragi sedmi kongres športnikov skija in drugih zimskih športov v Pragi, s katerim bodo združene mednarodne tekme in izleti na Taturo in v Češki les. Kongresa se bodo udeležili zastopniki Norveške, Švedske, Francije, Švice, Jugoslavije, Nemčije, Finske, Rumunske, Zedinjenih držav, Nemške Avstrije, Ogrske, Poljske in Čehoslovaške.

Romunska

Sporazum med Rusijo in Romunijo glede Besarabije?

LJUBLJANA, 31. Današnje „Jutro“ objavlja sledečo brzojavko z Dunaja: Madžarski dopisni urad v Budimpešti trdi, da so se vršili med romunskim zunanjim ministrom Duco in ruskim glavnim delegatom Čičerinom v Lausanni ponovni razgovori, ki so naposled dovedli do popolnega sporazuma med Rusijo in Romunijo v vprašanju morskih ožnj.

Dunajski krogi do nocoj še niso dobili tozadevne nikakih vesti. Znano je sicer, da sta se Duca in Čičerin v Lausanni res ponovno sestala, vendar pa se smatra za malo verjetno, da bi moglo priti že danes do iskrenega sporazuma med obema prizadetima državama v tako perečem in težkem vprašanju, kakor je ravno Besarabsko. Zato je madžarska vest, čeprav izhaja iz uradnega vira, malo verjetna in gotovo vsaj preuranjena.

Poljska

Smrtna obsoda morilca poljskega predsednika potisjena

VARŠAVA, 30. Predsednik republike je potrdil smrtno obsodo morilca pokojnega predsednika Narutowicza.

Krvav spopad med rusinskimi novinci in policijo

DUNAJ, 31. Iz Lvova poročajo, da je prišlo v okraju Tarnopola do krvavih dogodkov med rusinskimi novinci, ki so bili pozvani pod orožje, in policijo. Vojaki so v Chodackowem Wielkim pobili vse policijske uradnike.

Morilec predsednika Narutowicza obošen.

VARŠAVA 31. Niewiadomski, morilec predsednika poljske republike, je bil danes v smislu razsode obsojen.

Ruhrska kotlina

Skrajno napeto razmerje v ruhrski kotlini — Rudarska in železničarska stavka — Francija napoveduje boj z vsemi sredstvi

PARIZ, 31. Ruhrska kotlina je odrezana od Nemčije. Ker se poštni uradniki niso hoteli pokoriti okupacijskim oblastvom, so Francozi aretirali voditelje poštarskih organizacij in prekinili brzojavne in telefonske zveze z Nemčijo. Toda ukazi nemške vlade kljub temu prihajajo. Tako so dobili nemški uradniki ukaz ministrstva notranjih stvari, naj sprico ponovnih nasilstev nad prebivalstvom ne pozdravljajo več ne francoskih in belgijskih zastav ne njihovih častnikov. Ta ukrep bo brez dvoma spravljal marsikatero nemškega uradnika v zapor ali pa čez mejo. Posebno priljubljena je okupacijskim oblastvom ta druga metoda.

Kljub vsej strogosti pa delo vendarle ne gre od rok, kakor bi želela okupacijska oblastva. Delo v rudnikih zastaja že sedaj, za 6. februarja pa je celo napovedana rudarska stavka. Železničarska stavka se širi vedno bolj, in francoski železničarji ne morejo kljub najboljši volji vzpostaviti rednega prometa, ker jih je premalo in so še nesposobni za nemški sistem. Dostej se jim je posrečilo zagotoviti le promet z mednarodnimi vlaki. Ni sicer čudno, da imajo francoski železničarji toliko težav, kajti nemški železničarji skrbijo za odvajanje vozov v Nemčijo. Primanjkujejo že celo vozovi potrebni za prevažanje premoga. Vlaki, ki prihajajo iz Nemčije, se ustavljajo na meji okupacijske zone in se mora blago, kar ga prihaja, prevažati od tam z avtomobili. V Koblenzu so hoteli Francozi zaseči 13 lokomotiv, toda nemški železničarji so jih pogrnali z vro silo čez mejo okupacijske zone. Da preprečijo nadaljnje take poizkuse, so Francozi razdri kakih 300 metrov proge, tako da je železniški promet prekinjen.

Odpor nemških železničarjev v ruhrski kotlini podpirajo kajpada tudi železničarji v Nemčiji in celo v Šleziji. Kakor javljajo listi, se pričakujejo energični ukrepi francoske vlade, kajti šlezjski železničarji se sklenili preprečiti prevažanje premoga, ki ga Avstrija dolguje Franciji na račun odškodnin. Ustavljanje se tudi vlaki z drugim materialom, namenjenim Franciji.

Včeraj so bili listi objavili vest o krvavem spopadu med okupacijskimi oddelki in nemskim prebivalstvom v Boffardu blizu Koblenza. Tekom tega spopada, ki je nastal zaradi aretacije mestnega župana, je bilo baje kakih 20 nemških nacionalistov ubitih. Oficijozno poročilo pa je odločno zanikalo vest o spopadu, češ da gre za širjenje izmišljenih vest, katerim je namen ustvariti sovražno razpoloženje proti okupacijskim oddelkom. Kakor javljajo iz

Meinza, zanika to vest tudi medzavezniki komisija. Razine aretacije so se res izvršile, toda ni bilo treba posredovanja vojske, ker ni prišlo do nikakih incidentov.

Minister Trocquer se je včeraj vrnil v Pariz in je poročal ministrskemu predsedniku o položaju v ruhrski kotlini. Po njegovih izjavah je železniški promet v severnem delu ruhrske kotline skoraj redan. Tudi na jugu se vrši železniški promet brez incidentov; zapazila se pa — poje-manje dela v rudnikih.

General Degoutte je sprejel v Düsseldorfu novinarje, katerim je dokazoval, kako so imele francoske in belgijske čete, ko so prišle v ruhrsko kotlini, povsem miroljubne namene. Nasledel je nato ovire, ki so se delale s strani nemške vlade in po njenem nalogu misiji francoskih, belgijskih in italijanskih inženirjev, ki imajo nalogo nadzorovati izvrševanje obvez s strani Nemčije. General Degoutte je izrazil svoje priznanje treznosti delavstva na zasedenem ozemlju in je poudaril, da vsekakor nemške provokacijske politike Francija in Belgija nista nikakor izgubili vere v svojo moč in pravičnost svoje stvari. Nemški industrialci — je nadaljeval general Degoutte — vztrajajo pri svojem brezuspešnem in izživalnem boju kljub temu, da smo jim dali dovolj časa za razmišljanje o njihovih sklepih. Toda zavezniške vlade bodo vsilile svojo voljo in bodo zlomile voljo nasprotnika. Visoki uradniki in vsi oni, ki ne morejo priznati pravic, katere nam grede po mirovni pogodbi in po mednarodnem pravu, bodo izgnani, krivci sabotaže, ali pa če se ti ne bodo mogli izslediti, voditelji, bodo zaprti. V kratkem bomo posplošili kaznovanje. Prisilili bomo magne velike industrije, da poveljijo obnovi naših strašno opustošenih dežel isto skrb, ki jo posvečajo zbiranju dobičkov. Delovali bomo v tem smislu z vsemi potrebnimi sredstvi, dokler bomo smatrali za potrebno in niče nas ne bo ustavil. Usoda Nemcev je v njihovih rokah!

Ruhrska kotlina popolnoma blokirana.
PARIZ, 31. Agencija Havas poroča iz Düsseldorfa, da bo po vseh izdajah iz Düsseldorfa ruhrska kotlina s 1. februarja popolnoma odrezana od ostalega nemškega ozemlja. Sicer je dolocitev tega dneva izmisljena, vendar so Francozi že vse pripravili za ta korak. Verjetno je tudi, da bodo še prej zavezniški zadnje posvarili Nemčijo.

Železničarska stavka ponehuje
KOBLENZ, 31. Železničarji so se danes povrnil na delo v raznih krajih levega renskega ozemlja.

Reparacijska komisija določila Nemčiji dajatve premoga za februar

PARIZ, 31. V smislu določb mirovni pogodbe, da se mora za vsak mesec posebej določiti količina premoga, ki ga mora izročiti Nemčija na račun odškodnine, se je sestala reparacijska komisija ter sklenila zahtevati od Nemčije za mesec februar 1.876.000 tonelov premoga. Ta sklep se bo javil nemški vladi.

Mobilizacija nemških nacionalistov.
BERLIN, 31. Iz vse Nemčije prihajajo vesti o mobilizaciji nacionalistov. V Berlinu, Münsteru, Hannoverju in Hamburgu se oborožujejo nacionalistični oddelki. V Münsterju se je baje zbralo več kot 10.000 prostovoljcev, ki zahtevajo sprejem v državno brambo. Na Bavarskem vozijo z vseh strani Nemčije vlaki polni nacionalistov. V Monakovem so šle oborožene nacionalistične vrste po ulicah in so klicale: »V Essen, v Essen! V Memel!«

Ta dni se je vršil v Monakovem kongres bavarskih nacionalistov, na katerem so bile posvečene zastave, ki predstavljajo črn križ na rdečem polju s starim državnim grbom. Nacionalistični voditelj Nitler je imel ob tej priložnosti fulminanten govor proti Židom, ki da so krivi nemške nesreče.

V komunističnih krogih se smatra, da bi se moglo to nacionalistično gibanje, ki je sedaj naperjeno samo proti nemškim sosedom, obrniti pozneje tudi proti domačim komunistom. Na Bavarskem se baje pripravlja stavka sindikatnih organizacij.

Saksonska vlada demisionirala
DRESDEN, 31. Komunisti in poslanci desnice v saksonskem deželnem zboru so izrekli nezaupnico proti ministru-socialistu Lipinkem, radi česar je celokupna vlada podala ostavko.

Konferenca v Lausanni

Dogovor med Grčijo in Turčijo glede vrnitve civilnih interntancev in izmenjave vojnih ujetnikov in civilnega prebivalstva podpisana.
LAUSANNE, 31. Včeraj ob 12.30 je bil podpisan na gradu Cuchy dogovor med Turčijo in Grčijo glede vrnitve civilnih interntancev, izmenjave vojnih ujetnikov in izmenjave prebivalstva. Turška delegacija je razen tega podpisala zapisnik, v katerem izjavlja, da bo turška vlada takoj po podpisu mirovne pogodbe pustila v svobodo Grke, katerih družine so že zapustile Turčijo. Dogovor glede vrnitve civilnih interntancev in izmenjave vojnih ujetnikov stopi takoj v veljavo.

Mednarodni odbor Rdečega križa je poslal takoj po podpisu dogovora v Atene posebno komisijo, ki bo vodila in nadzorovala operacije, predvidene v predpisnem dogovoru. Te operacije se bodo začele dne 6. februarja.

To bo morda tudi edini dogovor, ki je bil podpisan v Lausanni, kajti Turčija ni nikakor pripravljena v popuščanje in zahteva enakopravnost z zapadnimi državami. Mogoče je torej, da se konferenca v Lausanni razide brez kakšnega večjega uspeha. Francija je baje izrazila potem svojega zastopnika v Angori, da bi bila pripravljena nadaljevati pogajanja glede vzhodnega vprašanja tudi v kakem drugem mestu. Vest o tej francoski izjavi je povzročila veliko vznemirjenje med člani angleške delegacije v Lausanni, čeravno se zagotavlja, da je francoska vlada obvestila o tem svojem koraku tudi londonsko vlado. Razumljivo bi bilo na vsak način, če bi Francija ponudila pomirjevalno roko Turčiji sprito svojega spora z Nemčijo, ki zavzemlje vedno večji obseg in za katerega se ne ve, kako bo končal.

Vprašanje Mosula pred svetom Društva narodov.

PARIZ, 31. Seja konference v Lausanni, na kateri se je razpravljalo o mosulskem vprašanju, se je končala, kakor znano, zelo burno. Izmet paša in lord Curzon sta v temperamentnih govorih zastopala vsak svoje stališče, sklicujoč se oba na narodnostne in gospodarske razloge, lord Curzon pa še povrhu na angleške častne obveze tekom vojne. Lord Curzon je izjavil, da so turški razlogi sicer zelo šibki, da pa hoče Anglija dokazati svojo popustljivost in da zato predlaga, naj vprašanje reši Društvo narodov. Izmet paša ni sprejel tega predloga, narkar ga je lord Curzon opozoril, da bo Anglija na podlagi čl. 11. pogodbe o ustanovitvi Društva narodov pozvala svet Društva narodov, naj prepreči ogrožanje miru.

Včeraj je prišlo to vprašanje pred svet Društva narodov. Seji je predsedoval Viviani. Lord Balfour je obrazložil dejansko stanje in je izjavil, da Društvo narodov ima po svojih pravih pravicah posredovati v sporih med svojimi člani in kako državo, ki ni član Društva narodov. Če bi se Turčija temu uprla, bi se morali na posebni seji ukreniti ukrepi za zaščito — svetovnega miru. Če pa se bo Turčija hotela udeleževati razprav, bo enakovredna drugim državam.

Viviani se je pridružil Balfourjevimi izjavam. Vlada Iraka je tudi poslala lordu Balfouru noto, v kateri pravi, da je mosulski vilajet

vedno tvoril sestaven del Iraka. Vlada Iraka prosi v imenu prebivalstva Društvo narodov za pomoč.

Svet Društva narodov je tudi sklenil na svoji popoldanski seji sklicati za 15. p. m. mednarodno konferenco, ki bo razpravljala o carinskih vprašanjih. Na to konferenco bodo pozvane tudi Nemčija, Zedinjene države, Mehika in Ekvador. Pozvana bo tudi mednarodna trgovska zbornica.

Iraka brez miru.

DUBLIN, 31. Tolpa upornikov je napadla v noči več stanovanj javnih uradnikov in raznateljev listov v Dublinu. Več hiš je bilo požarih in požganih. V bližini postaje je bil ustavljen potniški vlak in požgan.

Angleži v Mosulu.

LONDON, 31. Agencija Reuter poroča iz Bagdada, da prihajajo v Mosul vedno nove angleške čete. Angleži se hočejo morda zagotoviti pred preseščenci, ki bi jim znala pripraviti plemena na turški fronti.

Konvencija o solunskem pristanišču
ATENE, 30. Grški minister zunanjih zadev Aleksandris je izjavil poslaniku Balfourju, da je konvencija glede svobodne zone v solunskem pristanišču popolnoma zasigurana in da sledi nje definitivni zaključek v najkrajšem času.

Nemški odpor

Ko so Francozi začeli s svojim malo slavnim pohodom v ruhrsko kotlini, so se pač zavedali, da jim bodo Nemci delali vsakovrstne težave ter da bo njihovo stališče splošno težavno, vendar pa je dvomljivo, ali so bili pripravljeni na vse posledice nemškega odpora, ki je v glavnem pasiven. Dosedanji pasivni odpor spravlja v zadrego francoske poveljnice in francoske državnike, ki so to zasedbo ukazali.

Ni dvoma, da zasledujejo Francozi v svoji politiki napram Nemčiji dva smottra. Prvi jim gre v resnici za gospodarske ugodnosti, ki si jih obetajo od zasedbe te bogate premožovne kotline, drugi pa za sledenje tudi politični smoter.

Kar se tiče gospodarske strani, ne gre toliko za vojno odškodnino, kakaj če se Nemci ne uda, ne bodo Francozi izžepali nikoli onih milijard, ki jih hočejo imeti, če ostanejo še tako dolgo v ruhrski kotlini. Do sedaj zamore Francozi na tem polju zaznamenovati same neuspehe. Nemci so organizirali tako sabotaže in tak pasivni odpor delavstva in uradništva v rudnikih in njim pripadajočih industrijah, da ne bo mogoče z izsiljenim denarjem pokriti niti dnevnih stroškov francoske zasedbene armade. Kajpak da moramo vso gospodarsko stran te zasedbe promatrati tudi z višjega vidika splošne francoske industrijske politike. Z aneksijo Alzacije in Lorenske je prišla Francija v posest ogromnih železnih industrij, ki rabijo velikanske množine premoga. Te industrije so v veliki meri odvisne od premoga iz ruhrske kotline. Brez tega premoga bi večina velikih industrijskih kompleksov morala zapreti delo ter vreti na cesto ogromne množice delavstva. Te industrije so se hranle deloma z dajatvami na račun vojne odškodnine, deloma pa je bilo treba še prikupiti gotovo množico premoga. In največje nejezi je pač premog iz ruhrske kotline, ker je najbližji. Če se Francozom posreči sčasoma doseči prejšnjo produkcijo, pa naj bodo žrtve za to še tako velike, je gotovo, da bo francoska veleindustrija pri tem profitirala. Odškodninsko vprašanje pa ne pride s tem niti koraka bliže k rešitvi, toda dosežen je drugi gospodarski smoter, dasi bi bili pri tem interesi malih francoskih oskudovancev zastopljeni na račun francoskih kapitalistov.

Veliko več pa leži na srcu francoskim državnikom politični smoter tega pohoda. Kljub vsem zatiranjem francoskih odgovornih politikov, je vendar jasno, da hoče Francija do dna izrabiti versajlsko pogodbo in svoj sedanji ugodni vojaški položaj.

Francija računa na to, da bi utegnila v bližnji prihodnosti ostati popolnoma osamljena napram sosedu, ki ji je v svetovni vojni prizadejal toliko gorja in strahu. Zato je umevno, da niso izgubili izpred oči načrta razkosati Nemčijo. Dasi je Nemčija na podlagi versajlske pogodbe izgubila velika in važna ozemlja, vendar se zdi Francozom še vedno premočna.

Poleg teh dveh smotrov pa je treba upoštevati tudi dejstvo, da se mora Francija danes boriti za versajlsko pogodbo. Stališče Angleži (in morda tudi ostalih dveh zaveznic) napram Nemčiji je pač drugačno, zato je jasno, da ne more Anglija odobravati francoske politike. In ker je bila versajlska pogodba sestavljena in podpisana tedaj, ko je bilo sovraštvo in strah pred Nemci v vseh zavezniških še sveže, je umevno, da so tudi Angleži podpisali to pogodbo, ki jo skušajo danes omiliti. Vsaka še tako prikrita revizija versajlske pogodbe pa pomeni za Francijo velik politični udarec. Zatorej se ne smemo čuditi, če se Francija tako krčevito drži tiste pogodbe in je pripravljena v njeno obrambo poseči tudi po skrajnih sredstvih, kakor je dokazala sedaj z zasedbo ruhrske kotline.

Ko smo tako vsestransko ugotovili motive francoske zasedbe, ogledimo si sedaj stališče Nemčije napram tej francoski energični politiki. Kaj si Nemčija obeta od te francoske politike? Kako se misli upreti Francozom in kaj pričakuje od tega svojega odpora?

Nemška politika napram Franciji po versajlski pogodbi se je gibala skoraj izključno v okvirju reparacijskega vprašanja. Odškodninsko vprašanje je bilo ono, ki je tistilo in se tišči k tlom današnji Nemčiji. Odškodnina, ki jo zavezniški oziroma Francozi zahtevajo, je z ene strani zares tako

velika, da dela nemškim državnikom težke skrbi, zopet pa je res, da se Nemci branijo plačevati, ker streme za gospodarsko osamosvojitvijo in za gospodarsko blagostanje, ki je tudi vir politične moči. Jasno je namreč, da zamore gospodarsko močna država v kratkem času priti tudi do politične moči. To nam dokazuje Francija po vojni iz l. 1871. Kljub porazu in vojni odškodnini so si Francozi v kratkem času gospodarsko popolnoma opomogli, da se je imenovala Francija bankir Evrope; in kot taki je umevno, da so igrali v svetovni politiki eno glavnih vlog.

Plačevanje velike odškodnine bi obso-dilo Nemčijo za dolga desetletja v gospodarsko podrejenost in vse nemško življenje bi se žrtvovalo. S propadanjem blagostanja, pa bi se pričelo tudi kulturno propadanje naroda, ki je bil doslej eden prvih v Evropi. Zatorej je razumljivo, da se Nemci skušajo obraniti tega spora.

V glavnem gre Nemcem za to, da pridobijo na času, ker čim bolj se izplačevanje zateguje, tem manj bodo plačali. Da je to res, nam dokazuje dolocitev končne voote, ki se je že trikrat znžala, da je prišla od prvotnih 200 milijard jedva na 50 milijard zlatih mark. In vse to se je zgodilo v teku treh let. Zadnji predlog Bonar Lava pa bi to svoto še znižal. Politika »stokanja« in dokazovanja o nemogočnosti plačevanja se je izkazala uspešna. In v tej smeri so hoteli Nemci nadaljevati, dobro se zavedajo, da dela čas zanje.

Sedaj ko se je francoska grožnja uresničila, je položaj izpremenjen v toliko, ker se je Nemčija spustila v odkrit boj proti svoji zmagovalni sosedu. Težko je prerokovati, kako se bo to kaj končal. Ko so se Nemci odločili za to, so pač uvaževali nesloga zaveznikov, od katere upajo kovati kapital zase. Oni dobro vedo, kakšno težko odgovornost je prevzela Francija pred svetom za svoja dejanja in da si utegne Francija zaigrati simpatije anglosaškega plemena.

Vendar pa se vse zdi, da so se Nemci nekoliko usteli, ako so stališi kakšna večja upanja, na angleško ali francosko posredovanje.

Nemški odpor je položaj tako poostiril, da so Francozi odrezali Porenje od ostale Nemčije in da pripravlja Francija za vsak slučaj vse potrebno za ustanovitev takozvane renske republike, ki bi bila v popolni politični in gospodarski odvisnosti od Francije. V notranjosti ostale Nemčije je pričel boj kot proti vsem francoskim in belgijskim državljanom, pa če so to tudi člani diplomatskih zastopstev in raznih komisij. Sedanja nemška vlada pozivlja k odporu in nacionalisti dvigajo glave. In zopet doni po vsej Nemčiji pesem »Deutschland, Deutschland über alles« in »Die Wacht am Rhein«. Že na več krajih so sežgali francosko zastavo, iztisne versajlske pogodbe, Poincaréjevo sliko itd. In vsak čas se je bati še hušjih izbruhov in dejanskih napadov na Francoze in Belgijce, ki se nahajajo v Nemčiji.

Te oblike presega že samo pasivni odpor in vsak dan se utegne položaj v notranjosti Nemčije še poostriti.

Kam naj vse to privede? Kontno se utegne pripetiti kaj takega, kar bi dalo Francozom povod zasedi še druga nemška ozemlja. Zakaj napačno bi bilo misliti, da se bo Francija ustavila na pol poti in da bi se uklonila kateremukoli nasilnemu dejanju. Nasprotno vsako nasilje bodo Nemci zelo drago plačali. Pri tem pa ne morejo z gotovostjo računati na angleško pomoč. Anglija je sama zaposlena v zamotan orientalski spor in pač nima ne časa ne volje, da bi se izpostavljala za Nemčijo. V teh časih utegne biti francosko prijateljstvo ali vsaj nevtralnost stališče Francije v orientalskem vprašanju dragocena opora za Anglijo. Tudi je neverjetno, da bi sama Italija zavzela stališče, ki bi se ne približevalo francoskemu ali vsaj angleškemu.

Zdi se, da to izpovedavajo gotovo krogi na Nemškem. Ne manjka svarečih glasov, ki proročujejo vedno težje čase in da se ne sme ljudstvu prikrivati, da je položaj zelo resen in da bo treba vedno silnejših žrtv, ako naj se nadaljuje boj proti Franciji v dosednji smeri in obliki.

Za nadaljni potek dogodkov utegne postati spoznanje med francoskimi in nemškimi veleindustrijskimi odločilnega pomena. Vrše se namreč pogajanja za nekako spo-

ritev francoskih obmejnih industrij z nemškimi potom odkupa gotovega števila akcij. In nemški industrialci so baje pripravljene odstopiti polovico akcij Francozom, ki pa hočejo imeti 60%. Ne ve se se, koliko je na tem resnice, toda lahko si mislimo, da bodo zmagali v tem boju končno le interesi velikih industrijskih magnatov. Zatorej se more skoraj prerokovati, da se bo našel sporazum na tej ali oni podlagi, ako se bodo nemški veleindustrijski pričeli resno bati za svoja bogastva v obliki rudnikov in industrij in za svoje privilegirano stališče, ki ga uživajo v današnji nemški družbi.

Seveda ni izključeno tudi, da se boj nadaljuje do skrajnosti, toda ni verjetno, da bodo Nemci izšli iz tega boja kot zmagovalci. Tudi oni bodo morali na svoji koži občutiti moč »Faustrecht«, ki so ga v svojih srečnejših časih tako radi povdarjali. Pač se lahko zgodi, da bodo tudi Nemci občutili trdo pest zavojevalca in si bodo zamogli predstavljati trpljenje in občutke onih narodov, ki so jih Nemci v štirih vojnih letih tako tlačili.

Aostski Francozi in beneški Slovenci

Kakor znano, se nahaja pod Italijo poleg slovanke in nemške tudi neznatna francoska narodna manjšina. To so takimeno aostski Francozi in Alpa na severozapadnem robu piemonteske dežele in deloma tudi v okraju Pinerolo, rojstnem mestu zadnjega ministrskega predsednika pred fašistovsko revolucijo, znanega slabiha Facte. Glavna množica teh italijanskih Francozov pa tvori, kakor rečeno, prebivalstvo doline reke Dora Baltea, ki pa se navadno imenuje Val d'Aosta (aostska dolina), dasi ni Aosta nikakr reka, temveč mesto, ki je obenem tudi središče aostskih Francozov. Prebivalci tega planinskega kraja se bavijo večinoma z živinorajo in z izdelovanjem masla, sira in slivnih izdelkov, ki so navadno združeni z živinorejo. Mestece Aosta šteje kakih 7000 prebivalcev ter je sedež podprefektore in škof je. Dalje se nahaja v Aosti licej, gimnazija in realka. Je torej precej dorežljivo opremljeno kult. ognjišče tega romantičnega planinskega kraja. Vseh aostskih Francozov je okoli 60—70.000, ki pa se precej naglo poitaljančujejo. Po vojni pa se je narodna zavest tudi pri teh gorjanjih znatno obdila in začeli so odločneje zahtevati svoje jezikovne pravice.

Njihove tozadevne zahteve so dobile konkretne izraz dne 4. oktobra 1919. na zborovanju, ki se je vršilo v občinskem domu v Aosti in katerega se je udeležilo 49 županov okraja istega imena. Na tem zborovanju je bila sprejeta resolucija, ki vsebuje tozadevni program aostskih Francozov. Ta resolucija je bila sporočena obenem s »Spomenico za jezikovno avtonomijo v šolah o Val d'Aosta« naučnemu ministrstvu v Rimu, katero je tudi drugič dobivalo stalno prošnje in proteste od prizadetega prebivalstva.

Odločno zadržanje županov in vsega aostskega prebivalstva je imelo svoje dobre posledice, kajti vlada se je končno prebrala, da mora v tem pogledu kaj storiti, da se vsaj kolikor tol'ko ugodij vztrajnim zahtevam aostskih Francozov in njihovih zastopnikov. Tako je prišlo do tega, da je naučni minister Croce l. 1921. po dolgem cincanju in obotavljanju predložil rimskega parlamentu svoje »Provvedimenti per le scuole primarie, popolari e medie dei paesi del Regno ove è d'uso la lingua francese« (Ukrepi za začetne, ljudske in srednje šole onih krajev kraljestva, kjer je francosčina običajni jezik).

Naj navedemo iz tega zakonskega načrta le par najvažnejših določb, iz katerih bo razvidno stališče tedanje uradne Italije napram temu vprašanju. V čl. 1. je rečeno: »V občinah, v katerih se govori francoski jezik, se bodo imenovala za učitelje izključno take osebe, ki bodo imele potrebno usposobljenost, ki so rojene in nastanjene v dotičnih občinah in ki dokazujejo, da popolnoma obvladujejo francoski jezik. Čl. 6. določa, da bodo pri podeljevanju profesor-skih mest na državnih srednjih šolah imeli prednost pred vsemi drugimi tisti kandidati, ki so rojeni in nastanjene v dotičnih občinah. Čl. 7. pravi, da bo pouk francosčine v občinah, kjer se govori ta jezik, obvezen tudi v prvih dveh razredih učiteljske in g'mnazij. Obseg tega pouka bi se določil s posebnim kr. odlokom.

Se več kot suhi paragrafi pa nam pove utemeljevanje, s katerim je naučni minister Croce pospremil ta zakonski načrt, ko ga je predložil parlamentu. Pckrajinski šolski svet — pravi minister Croce v svojem poročilu parlamentu — je imenoval učitelje brez vsakega ozira na posamezne občine, kar tudi ni moglo biti drugače po dosedanjih šolskih zakonih. Toda na ta način se je dogajalo, da so bili imenovani v omenjene občine učitelji, kateri francosčine niso niti razumeli, in ki so jo seveda še manj mogli poučevati v dodatnih urah, katere predv'deva šolski zakon iz l. 1911. Na drugi strani pa se je dogajalo, da so učitelji, ki so bili imenovani v posamezne občine aostskih Francozov, kar zapuščali svoja mesta, in to veled tega, ker je po zimi v teh krajih življenje zelo neprijetno in težko in ker so po nekaterih občinah vsled takšnih razmer šole odprte samo ob lepem letnem času. Skratka — ponavlja minister Croce — v občinah kraljestva, kjer se govori francoski jezik in kjer je pouk tega jezika obvezen, imamo sledeči položaj: šole brez učiteljev večji del leta in šole z učitelji, kateri francosčine ne znajo in ki je torej ne morejo ne samo poučevati, temveč niti razumeti.

Kakor se vidi, je to noročilo obeljeno s

precejšno dozo sentimentalnega človekoljublja, kakor da bi šlo pri vsem tem Bogu za kako dragoceno šolsko reformo v prid francoski narodni manjšini v dolini reke Dora Baltea. V resnici pa se nahajajo na vsem tem ozemlju izključno italijanske ljudske in srednje šole in francosčina bi se imela poučevati kot postranski predmet par ur na teden. V praksi pa se ni delalo niti to, ker je turinski šolski svet, kakor je razvidno iz citiranega poročila bivšega naučnega ministra Crocea, skrbel sam s svojo brezobzirnostjo pri imenovanju učiteljev, da je bil zakonito predpisani pouk francosčine onemogočen.

Aostski Francozi so torej še zelo daleč od najelementarnejših pravic, ki jih imajo na šolskem polju narodov manjšine v smislu zadnjih mirovni pogod. Ako pa pri merjamo položaj aostskih Francozov s položajem naših beneških Slovencev (trežjskih, terskih in šentpeterskih), vidimo, da so Francozi v primeri s temi poslednjimi naravnost »gospodje«. Nikdar ni prišlo nobenemu ital. nauč. ministru niti od daleč na pamet, da bi se skušal povzdigniti napram tem našim bratom na višino istega človekoljublja, ki ga je pokazal minister Croce napram aostskim Francozom. Ljudske in srednje šole, ki služijo beneškim Slovencev, niso samo popolnoma italijanske, temveč imajo očiten namen izboljšati slovenski jezik med tamošnjim prebivalstvom. In to kljub temu, da se patriotizem beneških Slovencev splošno in polhalno priznava z vseh strani italijanskega javnega mnenja. Toda vse plačilo hvaležnosti obstoji v navednem priznanju, med tem ko je bila praktična nagrada enaka nič, dasi bi bilo popolnoma logično in upravičeno, da bi imeli naši beneški bratje vsaj toliko »jezikovne avtonomije« v šoli in cerkv, kolikor se je že milestno priznalo aostskim Francozom. Temu so seveda veliko krivi predvsem naši beneški bratje sami, ki niso nikdar zahtevali niti te relativne »enakopravnosti«. Zato pa nam jih stavijo naši sosedje laške narodnosti kaj radi za zgled, da vidimo na njih, kako se da doseči idealno pomirjenje v grobu, ki si si ga pomagala sam kopati.

Da se pa povrnemo k gori omenjenemu zakonskemu predlogu, naj omenimo da bodo tudi aostski Francozi čakali še precej časa, dokler se jim uresniči še ta mala mravica, ki jim gre. Zakonski načrt ministra Crocea je običal v prahu parlamentarne arhive, iz katerega se bo težko več izkopal.

Dnevne vesti

Smrtna kosa. Dne 24. januarja je umrl Edvard Strauß, višjesodni svetnik na civilni in kazenski zborni sodnji v Trstu. Bohal je že več let. Že skoraj celo leto se je nahajal na dopustu, a v jeseni se je podal v Sv. Margareto liguško na italijansko riviero iskat zdravja. Toda neozdravljiva bolezen mu ni prizanesla, in tako je zatisnil za vedno oči tam doli daleč od svojega rojstnega kraja, daleč od svojih sorodnikov, prijateljev in znancev. Pokojni Strauß je bil rojen leta 1863 v Boycu, služboval je v raznih krajih nekdanje Primorske, in nazadnje v Trstu, kot član privzignega senata na civilni in kazenski sodnji. Bil je izvrsten pravnik, temeljit in neutrdljiv delavec, ki je vstrajal, že težko bolan, na svojem mestu. Radi teh lastnosti in radi svojega tihega in skromnega značaja je bil priljubljen pri vseh svojih kolegih brez razlike narodnosti, dasi ni nikoli zatajeval svoje slovenske narodnosti. — In tako se je zopet skrhlo že itak majhno število slovenskih pravnikov Juljske Krajine!

Kedaj bodo nove volitve? V »Popolo d'Italia« je objavil znani rimski publicist in sodrnik »Tribune« Rastignac članek, v katerem veliča v vznesenih besedah dolo sedanje vlade ter naglašja, da je vse to, kar je Mussolini podrl na tla s svojimi odloki v treh mesecih, ustvaril režim parlamentarne zmešnjave in korupcije zadnjih 30 let. Rastignac se izdaja v tem članku tudi za načelnega nasprotnika parlamentarizma. Toda ne radi tega, temveč zato, ker prihajajo iz vseh krajev Italije enodušna odobravanja Mussolinijevemu delu svetuje vladi, naj se ne vda niti kakim klicem po novih volitvah, temveč naj to vprašanje odloži na nedoločen čas — sine die. To da zahteva tudi potreba narodne vzgoje, ki je v dobi parlamentarnih spletk popolnoma padla. »V tem hipu — zaključuje Rastignac — je na tisoče Italijanov, kateri ne mislijo na nič drugega kot na poslansko kariero, katere nudi razen 15.000 lir na leto tudi razne ugodnosti in časti. Treba je torej napraviti vsi vse, da se vsi ti ljudje oprostiti volilnih skrbi, da se odnavadijo volilne loterije in da se porijejo in napotijo k opravljenju, ki so bolj svobodna in z ozirom na državne interese bolj produktivna.« — Ker je »Popolo d'Italia« glavno glasilo fašistovske stranke, niso v tem članku izražena samo osebna naziranja g. Rastignaca, temveč je članek obenem tudi tolač razpoloženja v vladnih krogih. V sled tega se da sklepati, da je vlada opustila misel, da bi se nove volitve vršile v jeseni, kakor se je govorilo takoj po fašistovski revoluciji. Nove volitve so torej še daleč...

O zborovanju v Vidnu in njegovi pomembnosti razpravlja tudi včerajšnji »Piccolo«. Raduje se, da so se zbrali v Vidnu tako odlični može in prvi predstavniki tega ozemlja za »narodno, složno organično akcijo.« Slavi inteligentni in delavni patriotizem Vidmcev, ki jim pripada naloga, da naše pokrajine spo-jijo z domovino. Piše: »Tisti narodni boji, ki smo jih morali vojevati, da ne prestopi tu-jerodni živelj na naše ozemlje, so pretrpeli tudi srca naših bližnjih Vidmcev. Ti so se globoko zavedali, da je v tem boju Trst spodbujeval duh. Ta enotnost volje, ta združitev duhov, ta izbris vsakega nesporazumljenja, ki se je pripravljalo tu pa tam radi krajevnih razmer, so postali torišče vzhovnega narodnega interesa, ki je v tem, da bo narod tu močan in varen, spoštovan tudi od drugorodcev. ki naj jim položena sežemo tudi do

njih včas! V tej točki so se združili vsi duhovci. Po tej poplavi znamenitih besed pa prihaja «Piccolo» na dan s svojim namenom. Po razsiritvi dežele mora biti Trst radi svoje mulesitve, svoje izkušnosti, svojega smisla za organizacijo, naravnih sedež vsake skupne akcije, ki se ima izvesti v pokrajinih - posestih. Vidimo torej, da «Piccolo» sicer slavi patriotizem Videmcev, da jim prislo naloge spajanja naših pokrajin z domovino, da se raduje, ker se odpravljena vsa nesporazumjenja radi krajevnih razmer, da jim pa končno vendar ne privošči časti «sedeža vse akcije», ker jim ne pripisuje tistega izkustva in organizatoričnega smisla, ki je le v Trstu doma. Tudi po odpravi nesporazumljenj radi krajevnih razmer, se ponasja «Piccolo» s krajevnimi vrtilinami Trsta. Pa še nekaj čudnega! Prisloja Videmcem naloge, da ustvarijo spoj med našimi pokrajinami in domovino, torej Italijo. Če se ne motimo, so ta spoj že izvršili dogodki. Zavračajo torej od Videmcev, naj odpravijo vrata, ki so — odprta. Seveda ne misli «Piccolo» na ta že izvršeni državni spoj, ampak na tisti spoj potni raznarodovanja, s čimer pa kaže, da re računa z narodno dušo in ne ve, da se s takimi akcijami ne pridobivajo — sreci Ali Videm, ali Trst, za nas Jugoslovane v Juljski Krajini je odprta samo ena pot: dela in brambe!

Resen epomim. Italijanom zveni kot blagovestje tisti znan rek: Italia farà da se! To je ona more vse s svojimi močmi! Tako samozavest in narodni ponos sta v čast vsakemu narodu. Vendar pa ga ne smeta zavajati v precejšnje svoje moči, ko gre za stvari, ki se morajo reševati v sporazumu z drugimi narodi in državami. Na to resnico je opozorilo Italijane te dni tudi glavno fašistovsko glasilo «Popolo d'Italia», razpravljač o francoski akciji na ruhrskem ozemlju. Piše namreč: «Vsaka izmed veselih ima svoj položaj ravnotežja, ki ni odvisen samo od lastne, marveč tudi od moči drugih Ruhrsko ozemlje ni samo gospodarskega pomena, marveč predstavlja tudi teritorialen in političen problem? To neoporečno pravilo pa ne velja samo za ruhrski problem, marveč za vse probleme, na katerih so prizadele razne države. Geslo: Mi moremo sami vse! — zveni sicer častno za samozavest naroda, uidega pa postati tudi nevarno in donosati veliko škodo narodu, ki v vseh slučajih političnega in mednarodnega življenja računa le na svojo moč. Zato vsebujejo navedene besede «Popolo d'Italia» dragoceno jedro zlate resnice.

Stipe Radčić. Včeraj smo prinesli kratak posnetek iz govora Stipe Radčića, v katerem je napovedoval ustanovitev hrvatske republike, torej boj državi in Srbom. V nedavnem razgovoru s poročevalcem «Novosti» pa je izjavil isti Stipe Radčić: «Tiste stranke, ki imajo kot glavno težko v programu sporazum in skupno delo Hrvatov s Srbi, dobijo pri sedanjih volitvah dve tretjini vseh mandatov — jaz računam na blok kakih 250 poslancev — in bo to pravi odraz narodne volje! Kdaj je govoril gosp. Stipe resno: ali v razgovoru s poročevalcem «Novosti» ali na shodu v Zagrebu?»

Česko-italijanska trgovska zbornica v Trstu. Te dni se je znan general Luigi Piccione odpovedal mestu predsednika česko-italijanske trgovske zbornice v Trstu. Na njegovo mesto so izvolili kom. dra. Arnalda de Friggessia, ki je po rodu iz Madžarske.

Dijaki in vojaška služba. Čitamo v tukajšnjih italijanskih listih, da sporoča tukajšnje vojaško poveljstvo dijakom-vojakom, da vojno ministrstvo sprejema potrdilo o vpisu na univerzi vzorec št. 47, tudi od onih mladencev, ki ga niso predložili pred 31. decembra p. l. Opozarjajo se obenem omenjeni dijaki, naj izroče to potrdilo čim prej, najkasneje pa do 20. februarja t. l.

Stara pesem, ki bi morala končno tudi končati. Z dežele nam prihajajo neprestano vesti o izmamljanju denarja od naših ljudi s strani ljudi, ki se izdajajo za fašiste. Te dni so izmamljali denar po vaseh sežanskega okraja mladenci, ki so dejali, da so zastopniki opasnih fašistov in da je denar namenjen za neko njihovo prireditel v Opčinah. Znano nam je, da so oblastva ponekod izjavila, da bodo odločno nastopala proti takemu nedopustnemu početju. Obenem ima tudi fašistovski vodstvo priložnost, da ugotovi, ali so ti izsiljevalci res fašisti. Naj že bodo ali ne, — tej pesmi bi bilo treba narediti konec.

Udruženje prodajalcev monopolnih predmetov v Trstu je imelo v nedeljo, dne 28. januarja zborovanje, na katerem je bil najprej spopolnjen odbor. Besedo je nato prevzel predsednik goriskega udruženja g. Sardinia, ki je v daljšem govoru razložil težnje in želje društvenih članov. Tajnik goriskega udruženja g. Piccoli, je za ním prečital spomenico namenjeno vladi, ki je bila enoglasno odobrena. Seznani nabornikov letnika 1925. Mestni magistral poroča: Seznani nabornikov letnika 1925. bodo občinstvu na razpolago do 15. februarja izvenišne nedelje, v uradu za nabore v ulici Sanità 25, II. nadst., vrata 23, od 9.—12. ure.

Vsi, ki so rojeni v letu 1905 se morajo preprati, če so vpisani v teh seznamih ter se morajo v nasprotnem slučaju javiti za tozadeven vpis pod kaznijo, ki jo predvideva

člen 137 zakona o novcačenju in izgubi morebitne pravice za okrajšanje vojaške službene dobe. Razen tega ima v smislu omenjenega zakona vsak državljan dolžnost opozoriti pristojno oblastvo na morebitne pomote v doletnih seznamih.

V olajšavi pregledovanja teh seznamov se določajo sledeči termini: 1. in 2. februarja za črke A—C; 3.—5. februarja D—F; 6. in 7. februarja G—K; 8. in 9. februarja L—M; 10.—12. februarja N—P; 13. in 15. februarja Q—Z. Velik falšmat. Vsi tržaški trgovski krogi so pod utisom poloma trgovske trdke Haker & Kraus, ki izkazuje 5.200.000 lir primanjkljaja. Trdka je trgovala z različnim blagom posebno z Jugoslavijo; družabnik Kraus pa se je bavil tudi s spekulacijo, z valutami, kar je končno tvaško upropastilo.

Društvene vesti

Za našo dečo! Svetoivanska podružnica «Solski društva» vabi za v soboto, 3. februarja t. l. na maskiran plesni venček za stare in mlade s pred- in povojnimi plesi, združen z veliko pojedino cvrkov, krofov in s srebrnim čaja. Svira polna salonski orkester. Začetek ob 8.30 zvečer, konec ob 4. jutraj.

V nedeljo, 4. februarja t. l. k pevsko-dramatični glasbeni prireditvi, pri kateri sodelujejo: ženski odsek M. P. D. z Opčin, dramatični odsek M. P. D. od Sv. Jakoba in domači salonski orkester. — Spored: 1) Orkester, 2) Kajfje: «Svrčanje», poje ženski odsek, 3) orkester, 4) S. S. Mati, monolog, izjava g. Fischer, 5) orkester; 6) N. N. Venček narodni pesmi, poje ženski odsek; 7) orkester; 8) Cimer: «Maska Satana, groteska v 1. dejanju, izjava dram. odsek; 9) prosta zabava in ples. Začetek ob 8. zvečer. — K obema prireditvama najljubše vabi — Odbor.

V nedeljo 4. februarja priredi šentjakobsko M. P. D. dramatični večer pri Sv. Ivanu v korist tamšnjemu otroškemu vrtcu s sledečim sporedom: Kajfje: «Svrčanje», poje ženski odsek M. P. D. z Opčin; S. S. «Mati», monolog, izjava g. Josip Fischer; N. N. «Venček narodnih pesmi», izjava ženski odsek M. P. D. z Opčin; Cimer: «Maska Satana», groteska v 1. dejanju, predstavlja dramatični odsek M. P. D. Začetek ob 8. uri zvečer. Priporočila se točnost ker za časa igre se vrata zaprejo.

Srednješolski tečaj. Danes odpade pouk. Nadaljevanje v petek kot navadno.

Akad. ter. društvo «Balkan». Danes točno ob 20.30 redni društveni sestanek v navadnih prostorih. Vsi tovarši naj se ga udeležijo polnoštevilno. Uro prej odbojstva seja.

«Solsko društvo», podružnica pri Sv. Jakobu priredi na pustni torek, dne 13. februarja t. l. ples od 7. ure zvečer do 4. ure jutraj v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. — Prosi slavno občinstvo, da se tega plesa polnoštevilno udeleži in s tem pomaga našemu prepotrebemu «Solskemu društvu».

Iz tržaškega življenja

Odmerni roparskega napada pri Sv. Mariji Magdaleni. V včerajšnji številki smo poročali da se je pojavilo pred par dnevi v gostilni Kariz šest oboroženih tolovajev, ki so ukradli več sto lir. Policija je aretirala šest šest roparjev. Aretiranci se imenujejo: Savino Di Giovanni, star 26 let, delavec, stanujoč v ul. Ponzianino št. 1, Bartolomeo Graniero, star 26 let, delavec, stanujoč v ulici Ponzianino št. 7, njegov brat Ivan, star 23 let, delavec, stanujoč istotam, Fran Di Mondo, star 27 let, delavec, stanujoč v ulici Mortecuoco št. 20, Peter Scola, star 23 let, delavec, in Dominik Marobini, star 31 let, delavec, oba brez stalnega bivališča. Vseh šest aretirancev je priznalo čin.

Trije roparji v ulici Arcata. V ulici Arcata št. 12 se nahajala stariarnica, lasti Franciška Bussolini. Včeraj popoldne okoli 2. ure, ko se je nahajala ženska popolnoma sama v stariarnici, so stopili noter trije moški ter začeli brskati po starem železu, kakor da bi imeli namen kaj kupiti. Nenadoma pa je eden izmed navideznih odemalcev skočil k ženski, jo prijel za vrat ter jo potisnil k tlom. Medtem je skočil drugi tolovaj za bank ter odprl vse predale. Iskal je seveda denar, a ga ni našel, ker ga je imela ženska pri sebi, v nedrhu. Toda tudi tam ni bil denar varen. Isti tolovaj je namreč segel ženski v nedra ter povlekel ven robc. V njem je bilo zavitih samo okoli 50 lir in nekoliko zlatenine. Tolovaji so se zadovoljili tudi s tem ter zbežali. Pozneje je šla ženska na rešilno postajo, kjer so ji obvezali rano na glavi, katero je dobila pri padcu.

Prevrtana železna blagajna. V noči od torika na sredo so vdrlj neznanji vlomilci v trgovino trdke Maghiaro v ulici Lazzaretto vecchio št. 18. Tam so prevrtali veliko železno blagajno. Vnjej so našli samo 800 lir. Pred blagajno so pustili nekoliko vlomilnega orožja.

Nenaden smrt. Včeraj jutraj je umrl nenadno smrti v svojem stanovanju v ulici Broletto št. 8 kotlar Jus Schillanz v dobi 42 let.

NAŠI DIJAKI STRADAJA. — SPOMINJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DIJASKE MATICE!

Vesti z Goriskega

ČLANOM Z. P. D. I. Opozarjamo vsa društva, ki so člani «Zveze prostovoljnih društev», in omni, ki se bodo prijavila svoj pristop, da je ustanovni občni zbor, upoštevajoč težke gnojne prilike, s katerimi se imajo boriti podeželska društva, določil, da plača vsako članino društvo kot članino 15% od vplačane članine v dveh polletnih obrokih v «Zvezino» blagajno. Odločilo se je za članarino v odstotkih zato, da nosijo vsa društva svojemu gnojnemu stanju primerna bremena in da se s tem izboljša posebno manjša in slabša društva. Sprejeti je bil tudi predlog, da niko sicer društva obvezna prireditvi od svojih prirediteljev blagajni «Zveze», vendar pa se pozivajo, da od prebitka društvenih prirediteljev prostovoljno naklonijo primeren znesek Z. P. D. — Tajništvo Z. P. D. ina začasno svoj sedež na Corso Verdi 24, I. kamor se vedno lahko obrnejo društva po informacije, navete i. dr. — Tajništvo Z. P. D.

Grahovo. «Prostovoljno gasilno društvo» na Grahovu priredi dne 4. februarja t. l. veselico s petjem, igro in tamburanjem v prostori gosp. F. Florjančiča št. 36. Začetek ob 3. pop.

Koncert v maskah. V soboto, dne 3. februarja priredi klub slov. umetnikov koncertno-maskeradni večer. Koncertni del vključuje tudi Ples sibhuet — Ples deklic — Pierrot in Colombina — in dva solospela. Za tem sledi maskeradni ples, katerega natančni redi bo razviden na sporedu. Med plesom se vrši pohod mask okoli dvorane. Najprej bo poklonjeno darilo. Dvorano so umetniki krasno opremiti. Menda dvorana ni še bila tako okrašena odkar obstoja. V Gorici vlada za ta ples veliko zanimanje, posebno radi tega, ker je ta maskeradni večer po vojni prvi. Nastopale bodo tudi skupine z dežele, kakor n. pr. «Mirovna konferenca» itd. — Tudi za priprizke bo dobro poskrbljeno in pa za kapljico dobrega, pristnega, domačega vina. Začetek točno ob 9. zvečer. Nasvidenje!

Književnost in umetnost

«Novi Rod» ni samo najboljši slovenski, ampak je tudi najboljši jugoslovanski mladinski list. Vendar pa ni rečeno, da je samo za mladino, uživa ga lahko tudi vsak starejši človek, ki je dovtopen za lepoto. Saj tudi pišejo vanj vsi naši najboljši pisatelji. Lista lanskih sotrudnikov ne pogreša niti enega pomembnejšega imena. Tu so zastopani med drugimi: Iv. Albrecht, Albrehtova, Batagelj, Berv, Cankar, Finžgar, Golar, Gradnik, Gruđen, Kmetova, Kosem, Kosovel, Leskovec, Levstik, Lipak, Miesko, Milčinski, Pastusič, Pregelj, Ribičič, Sirok, Sorli, Vouk, Zorec in Zupančič. — Pri ilustracijah pa: Crnigoj, Bucik, Tratnik, Santel, Pilon, Albrehtova in Mayerjeva.

Cisto objektivno sojeno, je «Novi Rod» za mladinsko literaturo pravi zgodovinski dogodek, je plima našega napredka, našega hotenja na tem polju. Poleg lepih pesmic, sanjavih stvari in čudovitih pravljic, ima še krepko realistično prozo, zadaj pa drobno tiskan drobšč: Pouk in zabavo, Kotiček malih in uganke vseh vrst.

Letošnja prva številka je izšla v še okusnejši opremi z lesorezi A. Crnigoja. — Pametno se nam zdi, da hoče seznaniti uredništvo našo mladino z vsemi našimi slikarji. V tej številki nam podaja Kraljeve ilustracije. Pri tem smo spoznali, da je mladina bolj sprejemljiva za moderne stvari od odraslih. Sicer pa je Kralj ilustriral še toliko predvsem mladinskih knjig, da je pri nas že precej popularen. — Od pesnikov in pisateljev pa so zastopani v tej številki: Sirok, Kosovel, Levstik, Kosem in Zorec.

Naj ne bo otroka, naj ne bo čitalnice, naj ne bo knjižnice, ki ne bo naročena na «Novi Rod»!

Uprava: Trst, San Giovanni, Casella postale. Seznam poštnih okrajev v Trstu. Trdka Vitopri, Wilhelm & Ci. v Trstu, via Rossini 12 je založila knjižnico, v kateri so ulice navedene po abecednem redu in poleg vsake ulice zaznamovan poštni okraj, v katerega spada. Knjižnica stane 2 L.

Sadašnji položaj kazensopravnega zakonodavstva Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Pod tem naslovom je izšla izpod peresa vseučilišnega profesorja dra. Metoda Dolenca v Ljubljani 38 strani obsegaajoča knjižica. Založila jo je trdka Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

Gospodarstvo

ITALIJANSKA TRGOVINSKA POLITIKA.

Gibanje tistih italijanskih krogov, ki so pristajali proste trgovine, ni ostalo brez uspeha. Danes se naznanja, da je italijanski ministrski svet sklenil na predlog finančnega ministra, da zniža od 1. avgusta 1923 naprež, torej za sladkorno kampanjo 1923-24 povisek (coefficiente di maggioranza) na sladkor prve vrste pri uvozu od 0.7 na 0.2. Vlada se je najbrže odločila k temu koraku, ker se izrablja pretirana carinska zaščita se strani proizvajalcev sladkorja na škodo konsumentov. Dejstvo je, da stoje itali-

janske sladkorne cene visoko nad pariteto svetovnega trga. Italijanska sladkorna industrija je razmeroma mlada, ker se je v Italiji pozno začelo z obdelovanjem sladkorne pese. Danes pa je pridelek sladkorne pese že tako obsežen, da v normalnih letih še lahko krije tuzemsko potrebo in tudi sladkorna industrija se je že tako daleč razvila, da lahko izloči inozemski uvoz. Znižanje uvozne carine bo, če bo zadostno, o čemur bodo strokovnjaki odločili, imelo za posledico, da se bodo cene za italijanski sladkor prilagodile cenam svetovnega trga.

Sklep, ki je bil izdan pred nekoliko tedni, da se namreč uvozna carina na pšenično moko zniža od 11½ na 4 zlate lire, je bil izzval pri italijanskih posestnikih mlinov velik odpor; branili so se tudi proti čitku, da so pod prejšnjo vladavino vtaknili neprimerno velike dobičke. Peki pa so zastopali stališče, da je bilo znana, če carine več nego upravičeno, da pa ni zadostno, da bi dovedlo do znižanja krušnih cen. Velede tega se je vlada odločila za nadaljnje znižanje uvozne carine na pšenično moko na 1.5 zlatih lir. Istotako je bila znižana tudi carina na rženo moko od 2.— na 1.35 zlatih lir. Slična znižanja stopijo v veljavo tudi za otrobe in rezanico.

Nova znižanja carine so gotovo važna, toda nastane vprašanje, če so takšna posamezna znižanja carin primerna, da zadovoljijo interese italijanske trgovine in konsumentov. Človek dobiva skoraj utis, da vlada jemlje pretirano carinsko zaščito samo onim industrijam, ki ne razpolagajo z veliko politično močjo. Vaznejša nego znižanje carin za posamezne industrijske pridelke bi bila revizija carinske tarife v smislu, da se odstranijo obstoječe nejasnosti, katere premočnogokrat izročajo trgovino samovoljni birokracije.

Z veliko napetostjo se v Italiji zasledujejo dogodki v ruhrski kotlini. Po uradni italijanski statistiki so znašale nemške dobave premoga v letih 1919, 1920, 1921 in v I. semestru 1922 5.083.882 ton, po statistiki italijanskih državnih železnic je bila ta številka še večja, namreč 5.432.081 ton. Za poznejši čas so znane le delne statistike. Dajavje v juliju 1922 so znašale 189.000 ton, v avgustu 124.000, v septembru 172.000 ton. Ker Italija proizvaja zelo malo lastnega premoga in je vsled tega močno navezana na dobave nemškega premoga je naravno, da ima največji interes na tem, da se francoskonemški spor čim prej reši.

O ukrepih, ki jih italijanska vlada namerava izvesti v prid ladjedelnicam, so se izvedele posameznosti. Ladjedelnicam se dovoli carine prosti uvoz kovinskega materiala in sicer v meri 420 kg na vsako bruto-tono izgotovljene ladje. Gradbene premije v zlatu, dovoljene z zakonom julija 1911, se vzdžijo. Italijanska težka industrija se ima odškodovati na ta način, da se ji dovoli se strani države za vsako dobavljeno tono nadcena 120 lir. Pri izplačevanju premij se bo imelo poseben oziar na mešane ladje, t. j. na ladje, ki so določene ob enem za prevažanje blaga in oseb. Tudi surovine, ki so potrebne za gradnjo motorjev in za velika popravila dela, bodo uživale carine prost uvoz. Ukrepi bodo ostali v veljavi samo do julija 1926 in premije se bodo izplačale samo do celotne svote 350.000 ton.

Jeli bodo ti in slični ukrepi zadostovali, da zagotovijo italijanskemu ladjedelništvu življenje, bo pokazala bodočnost. Inozemska težka industrija najbrže ne bo imela mnogo koristi od oprostitve od carine, ker bo imela v vseh primerih domača industrija prednost. Inozemska industrija, posebno angleška, bo mogla uvažati samo tiste polizdelke, kateri se pač v Italiji še ne izdelujejo.

Mali oglasi

KOSTUMIRAN ZIMSKI VEČER. V nedeljo, 4. februarja od 7. ure zvečer do 9. v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. 160

POROČNA SOBA masivna, lepo delo, se prodaja. Izredna prilika. Via Boccaccio 7. 161

POROČNA SOBA, nova, domače delo, se prodaja. Via Ginnastica 24, I. vrata 5. 162

MALALAN RUDOLF, Opčine, prodaja po najnižjih tovarniških cenah vsakovrstne opeke iz dobroznane goriske opekarne Urbanis & Co., apno, cement, pesek ter raznovrsten les. Prodaja tudi vsakovrstna vina, trovovcev na drobno in debelo po konkurenčnih cenah. Crno istosko ter belo vipavsko na drobno po L. 3.20, od 30 l. naprej po 2.40. 77

ANTON STANČIC, Črnikal, Istra, išče zakonca, oba sposobna v trgovini z raznovrstnim blagom. Trgovina je dobro upeljana in je v zvezi s prodajo tobaka in gostilno. Stanovanje v hiši. Potrebno je nekoliko kavicje. 112

POSESTVO v bližini jugoslovanske meje, obsestože iz hiše s prostori za trgovino, ki je nad 30 let dobro uspevala in koncesijo za gostilno, iz gozda in sadnega vrta, vse v dobrem stanju, se takoj prodaja za vsem premočnim inventarjem. Naslov pri upravnistvu. 121

KLAJNO APNO za živinorejce, strup za podgane, lisice in miši, se dobiva v lekarni v Il. Bistrici. 29/2

NA PRODAJ v Mariboru: Tovarna salam in mesnatih izdelkov, dnevna izdelava do 1 vagona, vsi mesarski stroji in hladilnica, hlevi za živino in klavnica, še posebej dva orala zemljišča. — Velika, enonadstropna vogalna hiša, sredi mesta, dve fronti in druga enonadstropna z vrhom v bližini prve, primerna za trgovino, banke itd. — Velik, posestvo 245 oravov, večina gozda, 3 hiše s hlevi in vsem živim in mrtvim inventarjem, parno žago z enim gaterom, 3 cirkularji in raznimi mizarskimi stroji. — Pojasnila daje odvetniška pisarna dr. R. Ravnik v Mariboru, Sodna ulica št. 14, I. 143

NAPISNE TABLE, grbe, dekoracije in vsa druga slikarska dela, kakor moderno slikanje sob, pleskanje, imitiranje lesa itd., izvršuje priznana najboljša trdka Šabec Fr. Il. Bistrica. Naročilom napisov je dodatni mero, Istotam se sprejme črkoslikarski pomočnik - specialist. 149

POSTELJE, chiffoniers L. 220, nočne omarice 50, umivalniki 220, vzmeti, žimnice iz morske trave, volne in polvolne. Izredne cene. Fonderia 3. 152

PRODAJALKA se sprejme v trgovino z mešanin blagom na deželi. Ozira se na beljšo moč. Pavel Kunstek, Šturje pri Ajdovščini. 157

TRTE Terre promise, do 1 m dolgi grozdi, ter druge, za namizno grozdje in za vino, prodaja Josip Štrekelj Komen. 2259

ZELO UGODNA PRILIKA. V okolici mesta se prodaja takoj radi družinskih razmer dobro upeljana trgovina z manufakturnim blagom in drobnino, brez konkurence. Naslov pri upravnistvu. 155

POZORI Krone, korale, zlati, platin in zobovje po najnižjih cenah plačuje edini grozist Belleli Vita, via Madonnina 10, I. 32

POZOR pevski in glasbeni družval Na predaj imam več klavirjev, harmonij, v. gosl, citer, starih in novih. Pogoji ugodni. Iva Kacin, via Carlo Favetti 6, Gorica. 1

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotelu Moncenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 21

GLASOVIRJE, harmonije in orglie popravljajo in uglašuje Andrej Pečar, Trst, Via Molino a vento št. 5, III. 6

Zdravnik

dr. Franc Gruđen
v Postoini
se je preselil v Fr. Kutinevo hišo
(nasproti lekarni) (53)
in ordinira od 9 do 12

POHIŠTVO.

Poročne sobe, slavonsko de'o, suhe, zjzjamčene od L. 1.250 naprej, elegantne kuhinje L. 790, železne postelje s kovin. stlni mrežami L. 165, otroška postelja popolna L. 200
TÜRK, Via S. Lazzaro št. 10.
Resnično znižane cene.
Pošiljajte in embalaža za deželo.

V soboto, 3. februarja koncertno maskeradni večer v Trgovskem domu v Gorici

PODLISTEK

OLD SLEWTH:

Tajinstveni kovčeg

Kriminalen roman iz ameriškega življenja.
Posvilenil Slavomir Josipovič.

Menda je res splezala skozi kako okno. Gospod, katerega sem vprašal, jo je tudi videl. Zagoteno!

DESETO POGlavJE.

Kmalu potem je zopet vstopil Manfred, se drugi preoblekel temeljito in sledil potem možu, ki je čez nekoliko časa stopil v neko pivarno. Sedel je in si naročil vrček piva. Detektiv je sedel k drugi mizi in tudi naročil malo pijače. Razen njiju ni bilo nikogar v pivnici. Gostilničar je stal v vazi. Nenadoma so zadonele besede:

«Ti si osel.»
«Mi je planil kviziku in se ozrl k mizi, kjer je sedel Manfred, ki je bil preoblečen za rokodelca,

«Ali ste vi kaj rekli?»
«Kaj pravite?» je vprašal Manfred.
«Ste-li vi ravnokar govorili?»
«Ne, jaz nisem ničesar rekel.»
Zopet se je zaslišal glas:

«Ti si osel.»
Mož se je ozrl. Gostilničar, neki Nemec, je vstopil in naš junak ga je ogovoril nemški, kateri jezik je popolno obvladal. Nekoliko časa sta se živahno pogovarjala in potem je gostilničar zopet odšel. Vse je bilo tiho, pa kar naenkrat je zopet zadonel prijeten, zvonek ženski glas:

«Ti si osel.»
Mož je vnovič poskočil in se obrnil, toda naš junak je zvečal polna usta kruha, kot da je prav po volje lačen.
«Saj sem vendar rekla, da ne hodite za menoj!» je zopet zadonel glas in razločno.
Mož je pobledel in se je ponovno obrnil na našega junaka, rekoč:

«Ali ste kaj rekli?»
«Kako, kaj pa, pravo za pravo, hočete od mene. Če poprej ste me vprašali. Jaz nisem govoril in tudi nisem slišal govoriti nikogar.»

Zopet je bilo nekoliko časa tiho, a naenkrat je zopet zadonel, čisto jasno in razločno:
«Ne uideš mi! Nakopal si si mojo jezo in preganjala te bom!»

Mož je vstal in poklical gostilničarja:
«Ali ste slišali ravnokar neke glasove?»
«Ne,» je odvrnil ti, «ničesar nisem slišal.»
Mož je bil bled kot mrtvec in se je tresel po vsem životu. Pa vendar je zopet sedel. Gostilničar je znova odšel. Nekaj časa je bilo vse tiho, dokler ni zopet neki glas prav glasno zakričal:

«Jaz vem, da kovčeg ni tvoj.»
Mož je kar skočil k našemu junaku.
«Ali ste zdaj slišali?» je vprašal boječe.
«Da slišal sem nekaj o nekakem kovčegu.»
«To je čudno,» je dejal mož. «Poslušajte!»
In ostro je pogledal nemškega rokodelca. Kar se je vnovič zaslišal glas:

«Ne pomaga ti nič. Ne uideš mi. Preganjala te bom!»
Naš junak je kazal ves začuden obraz.
«Ali ste slišali?» je vprašal mož.
«Da,» je odgovoril Nemec in je takoj nato čudno skremžil obraz: «O, to je pa nekaj

vrjedno,» je monil, zdaj še le sem izpregledal vašo zvijačo.»
«Kaj hočete reči s tem?»
«Vi ste čeden svat, pa mene ne opeharite,» je dejal naš junak.

«Ali ste slišali glas?»
«Da in sem tudi prav razločno videl, da ste to bili vi. Vi ste dajali te glasove od sebe.»
«Saj sem vendar videl.»
Pa v tistem trenutku se je zopet oglašilo:
«Ne putim te več! Preganjala te bom.»

Možak je bil skrajno preplašen, naš junak se je pa smejal in poklical gostilničarja ter mu med vednim k posnemi dražetim smehom kričal:
«Frank, poslušaj, na vsaj enkrat, kakšne burke uganja tu, ta šaljivec s svojim glasom!»

Preko mere razvnel jo je možakar hitro popihal in sledil mu je naš junak, ko se je bil poprej zopet drugače preoblekel.
Možak je tekel kot blazen po ulicah, dokler ga ni nekdo nenadoma poklical za hrbtom.
«Haló, Saundara, kje pa gori?»

«Ha, vi ste, Stevens?»
«Seveda, seveda.»
«Prihajate kot poklicani. Pojdite z menoj!»
Detektiv je bil prav blizu njiju ter je slišal vsako besedo. Saundres je povlekel Stevensa v

Tomaj, Tomaj — pa zakaj Tomaj?

(Pripomba k tiskarskemu članku v 21. številki «Edinosti».)

Dvajset let se je trudil, primerjal in razglabljal naš slavniki Miklošič, utemeljitelj slavistike, predno je izdal svojo primerjajočo slovnico, v kateri se nahajajo glede raziskavanja večno pomenljivi izreki: Take vrste razglabljanja nudijo človeku edino zadovoljenje, da pride za teboj kdo, ki bo stvar globlje in temeljiteje proučil, Veliki, a skromni Miklošič je bil toliko objektivni in stvarni, da je pri besedi Slavčini, Slovinci, spoznavši njen oblikovni ustroj pripomnil le: najbrž iz kakega krajevne imena! Dvajset let se peča, kakor sam omenja, z našo nomenklaturo, tudi avtor «Krajevne imenoslovja» v letošnjem «Jadranskem almanahu» in prihaja do zelo zanimivih zaključkov, njegov članek pomenja prav gotovo širok razmah za nas v tem hipu gotovo aktualnega vprašanja: Čigava lastnina so krajevna imena na našem ozemlju? Kaj pomenijo vsa ta imena? Ali je tu spoznanje mogoče? S katero metodo? Zgolj jezikoslovno ali s posebno krajeslovno, v kateri se združuje več kombiniranih ved, med katerimi ima jezikoslovje, čeprav je pri tem glavna pomožna veda, vendarle precej podrejeno vlogo?

Na vsa ta vprašanja sem skušal odgovoriti, še predno so bila stavljena, sistematično in jutiški številki goriske «Prosvete». Ni mi ljubo razpravljati znova v krajeslovni problemih pred tako široko javnostjo, kakor jo predstavlja krog čitateljev «Edinosti», toda četrtič članek mi priča, da je zanimanje za naše krajeslovje zajelo že široke kroge in kar nam manjka, je «pravi in primerni način raziskovanja». Raziskovalci pa smo kakor krajska voda, pojavimo se in izginejo zopet, krajeslovje presahne za nekaj časa — toda čez leto in dan eva nas opet!

Z razlogo krajskega Tomaja se je oglašil Jože Ivanov, ki se, žal, ni podpisal s svojim imenom, a kdorkoli si, ki se ljubezen do rodne grude žene, da ji želi pogledati v njen pravi slovenski obraz, pozdravljen mi! Ustvaril si si prepričanje, da je Tomaj — (Tabor) tam v meji, ali tam ob meji in svoje prepričanje odkritostno utemelji. Utemeljeno prepričanje kritošarstvo utemelji. Ker pa po svojem rojstvu spadam tudi jaz pod tomajski zvon, bodi mi dovoljeno, da zavzamem k temu svoje stališče s par pripombami.

Ali je Tomaj res isto kar «Tam v meji»? Predvsem moram omeniti, da sem se zopet navadil zreti na krajeslovni problem v celoti in da mi ni za razlogo posameznih imen prav nič. Lahko se pomotimo pri desetih tolmachenjih zaporedoma, glavno je, da pojmuemo celi krajeslovni problem pravilno, da si znamo ustvarjati smernice — kajti v krajeslovju, kjer imamo opraviti, takorekoč s samimi neznankami — je od pravilne orientacije odvisno vse.

Zavračam nauk, ki vidi v vsem človeškem dejanju in nehanju zgolj gospodarstvo in v našem krajeslovju le kmetovanje in pestričevanje, kakor da ne bi imel narod v svojem duševnem ustvarjanju in označanju tudi drugih uvaževanja vrednih momentov. Kdor vidi v naših poljskih in krajinskih imenih le torišča vsakdanjega pridobivanja in truda, je zašel nevede in nehoti v mreže veste katerega kulturnega nazora? Historičnega materializma! «Tam v meji» je konkretni izraz takega naziranja, isti raziskovalec bo razlagal morda jutri naše Krepelje z istokotlo gospodarskim, a jezikovno nemogočim «Kraj polja».

Ko bi se naša imena v resnici tako izpreminjala, potem bi bile spaečene in italijanska očitavanja, da so naši nazivi «storiature», upravičena. Dejanski pa so organična, tako organična, kakor si jih moremo le želeti in zlasti še na Krasu in Vipavskem, kjer je ljudski jezik konservativen in polnozvočen. Njegova morfolofija je že proučena po vseučiliškem profesorju Karlu Streklju. Ko bi Krajevce rabil konstrukcije kakor «tam v meji», bi staval ne vem kaj, da bi nam ostala ta zveza ohranjena v nepokvarjeni obliki. Čeprav sem krajevce, takih zvez kot krajevskih ali zemljskih označb ne poznam, poznam le splošne zložene prislovne zveze: tu spred, tam zad, sem gor, tja dol, to pa ni nič posebnega, kakor tudi ni nič posebnega označba «Pred Tabrom». Krajeslovna posebnost pa je citirani «Tam na te meje», ki se pa omejuje na Režijo.

V stvarnem oziru moram reči, da tomajski vas ni ob meji ali v meji, če uvažujemo pod mejo, kakor na Krasu sploh, goščo ali malo drevje, leskovino, gabrovino, jesenovino itd. nemški Niederwald. Tomajski gozd proti Avberu in Dobravljam pa spada med najlepše krajske dobave z močnimi hrasti in kostanj. Odtod naše Dobravlj!

Zelo umesten je opomin, da je treba paziti na ljudsko govorico in način izgovaranja, da dobimo pravi tona za razlaganje, toda nevarnost — akustične prevare je velika. Članek omenja vas in potok Branico, ki bi jo želel premeniti v Brečnico, ker je videl na neki stari mapi označbo Bregnica Fluss. Svaril sem že in svarim ponovno pred katastrofalnimi mapami, urbariji, arhivi, matrikami in zgodovinskimi dokumenti, ki so tujeja duha in krvi in ki so tudi največ krivi pačenja naših imen. To so tuji, ne naši argumenti, to orožje je iz tujega arserala, «Bregnica» ni nič drugega kot vpliv italijanskega pravopisa. Članek ni pomislil, da je oblika «Bregnica» v slovensčini nemogoča in da bi taka tvorba dala za rezultat «Brečnico». Kar se pa tiče izgovorjave Bregnica namesto Branica, opozorjam na dialektno posebnost, da se dolgi naglasni a, zlasti za črko r, prav pogosto glasi kot siroki e. Torej mrež namesto mraz. Odtod imamo menda menjavo Tevče in Tavčar, Bevk in Bevcar, na pisavo in etimologijo imen kakor Branica pa to ne more imeti nikakega vpliva. Vabljeviši je obratni sklep, da bi namreč reformirali imena, v katerih slutimo zvezo z ajevskimi imenom. Branislav (Branko) in Branibor sta ajevska, dvom nastaja žele pri primkih Brece in Brečič. Saj vemo, da se vsak krajski France podpisuje za Franca, dokler je naš pravopis res pravopis in ne fonetika.

Moti se članek, ko meni, da zveni Tomaj kakor Tuomaj. Ne, beseda se glasi prav normalno s čistim polnim o in zamolkim a, ki se izgovarja tako kakor vsak nenaglasni a. Ptereršnik bi označil to izgovorjavo Tomaj brez pike ali kljukice pod o. V odvisnih sklonih pa imamo Tomaja, Tomaju, torej bi bil v književni slovensčini tudi imenovalnik pravilno Tomaj. Po mojem mnenju je izprememba naglasa in s tem v zvezi izprememba samoglasniške veljave v imenovalniku, tako značilna za naša narečja v nasprotju s krajskimi, posledica dejstva, da so bile take besede v stari slovensčini tudi v imenovalniku trozložne; ker so pa izgubile končni polglasnik, je moral

preskočiti naglas, da so ohranila prvotni značaj paroksitonov. Vprašanje naglasa in ž njim v zvezi vprašanje kratkosti in dolgoti in potiskanje in zatezanje je ravno za naša raziskovanja tako važno, obenem pa tako neraziskano, da je mogoče grešiti ob vsakem koraku. Sledeča obrazila imajo velik vpliv na kakovost predložitih vokalov. Isti koreni dopuščajo različne glasovne kvantitete in kvalitete, kakor pač veleva naglas in sledeče obrazilo, n. pr. prosim = prousem, prosil = prošu, prošila = prošila s kratkim o. Nikdar pa ne more iz potisnjenege a, kakor v besedi tam nastati o ali celo uo, torej iz tam v meji tomaj ali tuomaj.

Kaj pa je potem Tomaj?

Ce se ozremo namesto na sam Tomaj na celo skupino slovenskih imen, ki jih smemo — glasovno pristevati sem, smemo uvrstiti med nje krajevna zemljska in osebna imena kakor jih deloma že navaja članek, ne smemo pa prezreti prav pogostnih — Tomše, Tomšič, Tomić, Tomljenović, Toman, Tomadinović in zlasti staroslovanskega Tomislava. V Bosni sem zasledil tudi Otomlje brdo. Tolmin-pustim popolnoma ob strani, izjavljam pa pri tej priliki, da sem o njegovem sloverskem oziru popolnoma prepričan, odkar sem čital v Dostojevskega «Zapiskih iz mrtvega doma» ime Tolmina vas. V istem romanu sem srečal tudi osebno ime Dutov, kar jasno spominja na naše Dutovlje. Ti imeni je zapisal sicer romanopisec, toda njegovo ime je Dostojevski. Krajni slovenski zapad in vzhod si svetila drug drugemu in vsaka resnična pridobitev na krajeslovnem polju koristi vsemu slovanstvu. Kajti krajevna in osebna imena so našarši besedni zaklad in ni ga živega slovenskega jezika ne slovarja, ki bi jih tolmachil. V navedenih imenih dobimo za imensko podstavo tom, druge pritikline so obrazila. L. 1716. je bilo v Sibiriji ustanovljeno mesto Tomsk, ki se imenuje tako po reki Tom. Ali je tudi to ime rusko? V Baški dolini nad Knežo imamo vas Tomljine, ki si jo drzmem uvrstiti sem v domnevi, da imamo tu opraviti z istim deblom na dveh različnih stopnjah kakor tako pogosto v slovenskih jezikih, torej — in tom — kakor stopeni in stopnja, tepel in topel, Renčelj in Rončelj oziroma Renče in Ronki, četverten in četvorka itd. Tudi končnica — aj ni redka. Prosto jo nahajamo v imenih Bizaj (vrh v Trnovskem gozdu), Lapaj, Maglaj, zlasti pogosto na Balkarskem polotoku, tu tudi v ženski obliki: Suhaj, Suhaja, Bjelaj. Lastna je največ gorskim imenom. Oblika je torej dovolj jasna, manj jasen je pomen. Iz našega krajskega označanja se ne da direktno sklepati na planinski značaj tega imena. Ne pravi se namreč: na Tomaju in s Tomaja, ampak v Tomaju in iz Tomaja, vas obsega sicer tomajski hrib, toda bolj v vznožju in obsegu nego rjevo teme. Zelo zapeljiva je misel smatrati ime za izosebno, to se pravi, kraj se imenuje po domačem pradedu z imenom Tomislav ali krajske Tomo, in nadaljno raziskavanje ni potrebno. Saj tudi noben Roman ne ve in ne povprašuje po tem, kaj da pomeni pravzaprav trojno ime Gaius Julius Caesar. Povdarjam sem pa že večkrat, da so osebna in krajevna imena v tesni medsebojni zvezi in natvrdna, do dna segajoča analiza nam mnogokrat pokaže po imenskem ustroju, če je ime prvotno krajevno in podstava osebnemu ali narobe.

Ce uvažujemo še sestavljena obrazila, vidimo, da zavzema — iz svoje mesto takoj za deblom, torej Lap-aj-ne, Lah-aj-n-ar ali Lah-ar-n-ar in da je večkrat istoveten z — ar, slovenski imeni Lah — neodvisno od poznejšega pomena Italijan! — in Lap-enje ter Slap kaže pravilnost te podstave. Tomaj bo torej samostalni kakor Bizaj, Tokaj. To ni samo ob sebi umevno. Ce analiziramo Bat-uj-e (Primeri priimke Bat in Bat-ič), moramo smatrati to obliko za pridevniško podobno kakor se pravi v staroslovenskih volovskih čredistično voluje. Če so pa oblike na — aj samostalniške, potem pa je veliko vprašanje, če ni morda njih podstava pridevniška, če niso to takozvani krajevni pridevniki. Tak krajevni pridevnik je n. pr. slap, ker govorimo na Slapem, ne na Slapu, Skopjo, ker pravimo iz Skopega. To so na najprvotnejši način tvorjeni pridevniki, tako da jih je težko razločevati od samostalnikov, medtem ko so novejši pridevniki podaljšani z lastnimi obrazili. Slovenci pravimo po starem zlat, Hrvatje pa zlatan, mi tanek, oni tanan, prvotna oblika je bila ten — s polglasnikom, prvotna oblika je tak, kasnejša takšen, kasnejša Remšen dol, prvotna Rem dol, primerjaj priimek Remec. V obliki tom slutim takšen prvotni krajevni pridevnik, ki se je razvil v toimek, kakor kaže priimek Ton-k-li, če je ta priimek isto kakor Tomkli (Primeri Kom-av-li in Komavec, Šor-li).

V Bosni nahajamo Otomlje brdo poleg Ostrega brda, otomlji je torej pridevnik in tvorjen na isti način kakor osuh ali osusen iz suh ali otemen (= mračen) iz temen. Otomlje brdo pomeni nekoliko tomo brdo. Če smemo smatrati Ostro in Otomlje brdo kot antitezo, potem bi imeli pomen na dlani. Brdo razpoloženi in zaokroženi oblik v nasprotju z očem neprijetno ostro strukturo. Tomajski hrib ima takšno lepo formacijo. Ne maram pa postavljati hipotez, dokler nimam pri rokah vsega materiala, ki bi opravičeval to mnenje.

Alko sprejemmo hipotezo o krajevni pridevniški obliki v slovanščini, postane marsikaj na mah jasno. Opčine n. pr. srečujemo v dvojni obliki Opčine in Opkine, poleg tega soobliko Openc enako kakor Slapenc (Slap). Kako nai si to razlagamo? Najlepše z dvema pridevniškima oblikama, prvotno op in kasnejšo opek (= oboben, rusko opuska je rob) ali open. Na isti glasovni stopnji in podobno tvorjen pa se nahaja večina naših krajevskih imen, tako da moramo smatrati za pridevniške oblike kob (Kob-dilj, izpeljanka Koblj) bud (Bud-in, Bud-al, Budejovice = Bud-ejevič), lap, rem (Remec, Romanja planina, Ronki namesto Ramki), slav in kakor vse kaže, tudi naš tom.

Zel bi, da bi bilo naše krajeslovje čisto kulturna zadeva, oproščeno vsake politične tendence. Danes temu ni tako. Danes moramo reševati svoj narodni zaklad. Rešimo ga prav gotovo idejno in zatiranje bo rodilo pri nas ravno nasprotni uspeh, oklenili se bomo z vso ljubeznijo svoje rodne grude in zbrali vse, kar nam ona hrani iz davnine. Kaže, da zasnujejo nekateri to raziskovanje prav na široko, blagoslovljeno jim bodi njihovo delo!

Mene mika globina in jezikovna struktura, v tem ali onem glasilu bom skušal o priliki podati uzorec sistematičnega krajevne nabiranja. Jože Jurca.

DAROV

Gosp. Ciril Budihna iz Renč poslal 180 lir nabranih na bloke «Za našo dečo». Vrlemu nabiratelju kakor vsem darovalcem srčna hvala.

Za bloke št. 281, 282, 283, 284 razprodane v Sv. Luciji, Modreji, Drobočniku, Logu in Bači pošilja gospa Roža Pregelj L. 407 in 295 L. 70 st. nabranih na polo, skupaj 702 L. 70 st. Da je bila zbirka tako častno uspeša, gre posebna zahvala g. Roži Pregelj, g. čni Mariji Kovačič in g. čni Anici Kragelj kakor tudi vsem darovalcem.

Tudi naši vrli Lomljani, Tolminska vas in Kanalski Lom niso zabili «Naše deče» in zbrali v to svrhu L. 230 in 80 st. Vrli nabiralci s.g. Pavlini Kokošar, Emiliji Štrukelj, Vincenci Žbogar in Stefanu Pavšič iskrena hvala.

Uspeh

JADRANSKEGA ALMANAHA

Je sijajen! Zato opozarjamo še enkrat vse, posebno naša društva in čitalnice, ki ga še nimajo, naj ga čimprej naroče, ker je še malo izvodov na razpolago. Naroča se v Trstu v knjižarni Štoka, via Milano 19; v Gorici v Narodni knjižarni. Stane broš. L. 6.60, vezan L. 10. Požurite se! Ne sme biti slov. družine in slov. društva, ki bi ne imelo

JADRANSKEGA ALMANAHA

Borzna poročila.

Tečaj:

Trst, dne 31. januarja 1923.

Jadranska banka	10
Cosull-h	33
al nalia	34
Gerullmich	135
Libera Tricstina	4.3
Lloyd	1420
Lasino	63
Martiniolich	132
Oceania	124
Premuda	34
Trippovich	27
Ampela	523
Cement Dal nalia	842
Cement Spalato	268

Valuta na tržaškem trgu.

Trst, dne 31. januarja 1923.

oprske krome	72	85
avstrijske krome	1070	008
čehoslovaške krome	61	61.75
dinarji	18.30	18.5
lejt	6	7
marke	04	005
dolarji	21.10	21.30
francoski franki	124.50	125.25
švicarski franki	395	399
angleški funti papirnat	94.30	96.60

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane stali.

TRST — Piazza San Giovanni 1

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

JAKOB PERHAUC

ustanovljena leta 1878

Trst, via S. T. Xydias št. 6, telefon 2-55.

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski troplinovec, kraški brinjevec in krajski slivovec.

Lastni izdelki: Šumeča vina kakor Šampanjec šumeči istrski refoš Lacrima Christi in druga. Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji in sirupi, kakor pristen malinovec in drugi.

Srebrne krome in zlato pla-

čujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

Inserirajte v «Edinosti»

Krone L 1.72, goldinarji L 4.60

Zlatarna, Trst, Ponte della Fabbra 1 (Piazza Goldoni)

Izšel je lično vezan v že znani obliki

Žepni koledar tiskarne Edinosti

Stane v platno vezan L. 2.50, a v usnje vezan L. 5.—. Na prodaj je v tiskarni Edinost, v knjižarni Štoka ul. Milano št. 37, v knjižarni I. Novak v Pazinu, v Kato-liški knjižarni v Gorici in v Narodni knjižarni v Gorici.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z omejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved

po 5 1/2%, ako znašajo 20-30.000 Lit.

po 6%, ako znašajo 30-40.000

po 6 1/2%, ako presegajo 40.000

Trgov. em otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega

premoženja nad 2300 zadržnikov,

vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na porostvo, zastavo

vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

ZALOGA DOMAČIH VIN

belega vipavca, istrskega refoška

in krajskega terana

po zmernih cenah. — Posrežba na dom.

Priporoča se F. ŠTRANCAR

Via Nicolici 8.

24

LIKVIDACIJA.

Partija šivalnih strojev, novih, Singerjev

sistem, s petletnim jamstvom po

L 440.— drugi L 350.—

Mehanična delavnica Pietro Cervellini

Trst, Via Vasari 17.

Pošiljatve na deželo. Posebni popusti za

prodajalce. (35)

ŠIRITE „EDINOST“

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI

POHIŠTVO

lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbira

popolne opreme za hišo, pisarne in gostilne.

Brezkonkurenčne cene.

Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst

(palača Eden)

Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

JADRANSKA BANKA

CENTRALA TRST

Delniška glavnica L 15.000.000 Rezerva L 5.100.000

Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.

Atilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jelenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Spitt, Šibenik, Tržič, Zagreb.

NEW-YORK: Frank Sakser State Bank.

VALPARAISO: Banco Yugoslavo de Chile.

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 3 1/2%.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih

sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio št. 5 — Via S. Nicolò št. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Elzajna posluje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.